

4.

„Legelső szempont: a gyermek”

2009.

4-5.

SZÁM

MAGYAR
KÖZOKTATÁS

ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSI FIGYELŐ

2009. JÚNIUS-JÚLIUS • ÚJ ÉVFOLYAM • 4-5. SZÁM

• SÁNDOR REBEKA rajza

ISSN 2065-9725

9 772065 972004

ÁRA 2,5 LEI

2

Iskola és kultúra

Arany, Ady, Nagyváradi – Tóth Mártának, a nagyváradi Ady Endre Líceum igazgatójának írása az Apáczai Csere János Magyar Nyelv és Irodalom Tantárgyversenyéről

3

Iskola és kultúra

Fölszállott a páva – Jánossy Alíz írása a gyergyóalfalvi hagyományörző kisiskolások seregszemléjéről

4

Iskola és kultúra

„Legelső szempont: a gyermek” – Kiss Judit beszélgetése Kurkó István csíkszentdomokosi tanítóval, a *Kurutty* általános műveltségi vetélkedő főszervezőjével

10

Láthatár

Tehetséggondozás, világviszonylatban – Pásztor Gabriellának, az Oktatási és Innovációs Minisztérium tanácsosának írása

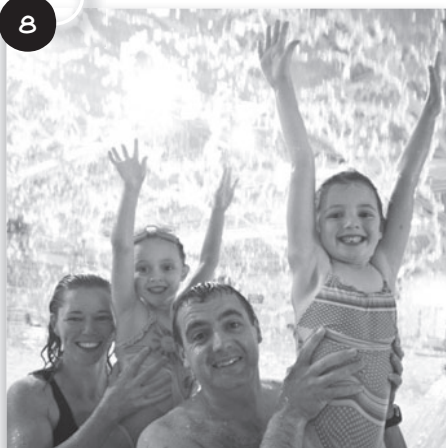
6

Tanárszemmel

Grammatikai sémák helyett szerepjáték – Szaló Réka egyetemi tanársegédnek, a marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem doktoranduszának írása az idegennyelv-oktatásban használatos drámatechnikákról

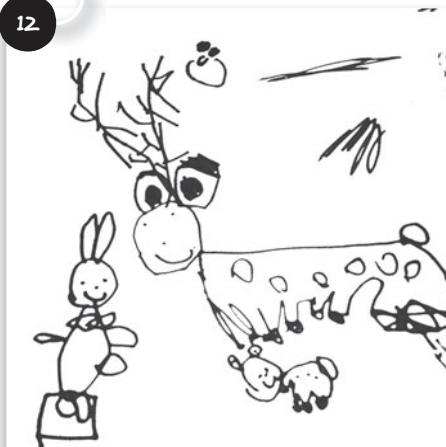
8

Lélekjelenlét

Az otthon mint az iskola meghosszabbítása – Dávid-Kacsó Ágnes pszichológus írása a szülők iskolai sikerben betöltött szerepéről, a családi kohézióról, az iskola szülőkkel szemben támasztott elvárásairól

12

Óvoda

A ceruza mint varázspálca – Bege Rozáliának, a gyergyóalfalvi 2. számú óvoda óvónőjének írása a kreativitásra ösztönzés módszereiről és eszközeiről

18

Szülői szemmel

*A tanügyi gépezet és a környezet,
avagy miért tűntetnék
szülőként? –
Jánossy Alíz írása*

19

Diákszemmel

*„Olvasni 100-szor, játszani
1 000 000-szor –
a kolozsvári János
Zsigmond Unitárius
Kollégium harmadikos
diákjainak véleménye*

21

*Búcsú Tőkés Elektől,
a kolozsvári Báthory István
Elméleti Líceum igazgatójától*

23

Magánterület

*Hurrá, nyaralunk! –
Ketesdy Beáta írása*

14

Portré

*Zene – a második anyanyelv – Rostás-Péter István beszélgetése
Székely Árpáddal, a Kolozsvári Református Kollégium igazgatójával*

16

Láthatár

A gyermek és a világháló – Az internetezés szabadsága és veszélyei

20

Tanterem

*Ökológiai fogalmak tanítása –
játékosan – Szállassy Noéminek,
a BBTE, Pszichológia és
Neveléstudományi Kara
adjunktusának írása*

Apáczai Csere János Magyar Nyelv és Irodalom Tantárgyverseny

Arany, Ady, Nagyvárád

2009-ben Nagyvárád, illetve Félix-fürdő látta vendégül az Apáczai Csere János Magyar Nyelv és Irodalom Tantárgyverseny II. Kárpát-medencei döntőjének résztvevőit. A május 18. és 22. között zajló rendezvényre számos tehetséges diák érkezett a Kárpát-medence magyarlakta régióiból. A hazai diákok a Mikes Kelemen Magyar Nyelv és Irodalom Tantárgyverseny országos szakaszának díjazottjai, valamint a vendéglátó megye legjobb teljesítményt nyújtó diákjai voltak. A résztvevők előre megadott tematika szerint három korcsoportban, egyéni és csapatversenyekben bizonyíthatták tudásukat, tehetségüket.

Csapatmunka és egyéni teljesítmény

A 7–8. osztályosok Arany János *Toldi* című elbeszélő költeményéből készültek. A 9–10. osztály versenytematikája, *Ady és Nagyvárád* címszó alatt, Ady publicisztikájának és a Nagyvárádon megjelent *Még egyszer* című kötet egyes verseinek ismeretét mérte fel. A 11–12. osztály számára kijelölt témakör az Ady és Léda kapcsolatát megidéző Léda-versek-

meg. A városnéző körutat Tuduka Oszkár magyartanár színes ismertetője tette emlékezetessé.

Gazdag programkínálat, értékes jutalmak

A csütörtöki kirándulás célpontja a Belényesi-medencében található Medvék barlangja, valamint Arany János szülőhelye, Nagyszalonta volt. Mindenkit elbűvölt a Csonka-torony látványa, a szalontai kézműveskör kiállítása, a kisváros hangulata, vendégszeretete. A díjkiosztáson minden résztvevő érdem szerint kapott emléklapot, oklevelet és jutalomkönyvet. A román tanügyminisztérium által finanszírozott versenyt számos támogató adománya tette emlékezetessé a gazdag programkínálat és az értékes könyvjutalmak által. Köszönet illeti a Communitas Alapítványt, a nagyváradi Római Katolikus Püspökséget, a nagyváradi Ady Endre Líceumot, a bukaresti Magyar Nagykövetséget, a nagyváradi Polgármesteri Hivatalt, az érsemjéni Polgármesteri Hivatalt, azokat az iskolákat, amelyek hozzájárultak a rendezvény sikeréhez. Köszönet illeti Pásztor Gabriella minisz-

- A diákok Arany-balladákat is dramatizáltak, a zsűri tagjai pedig külön értékelték a csapat- és egyéni munkát

ből állt össze. A megadott témakörök alapján a versenybizottság a megmérettetés napján összeállította a háromórás írásbeli dolgozat feladatait.

A csapatversenyen két feladattípussal találkoztak a versenyzők. A diákok Arany János kijelölt balladáit dramatizálták, illetve korcsoportonként egy-egy balladát el is kellett mondaniuk. A zsűri tagjai külön értékelték a csapatmunkáját, illetve az egyéni teljesítményeket. A verseny két napot vett igénybe, ám a résztvevők a közel egyhetes programsorozat idején számos élménnyel gazdagodtak. Hétfőn és kedd délután a Félix-fürdő tavirozásai és a termálvíz kínált kellemes kapcsolódást, szerda délután az Ady Líceum színjátszócsoporthoz nyújtott maradandó művészi élményt: a résztvevők Tamási Áron *Kivirágzott kecskeszarvak* című novellájának dramatizált változatát tekinthették

terti tanácsost, aki államtitkárként kezdeményezője volt a verseny létrejöttének. Az ő jelenléte, valamint Bánházi Emőke minisztériumi szakreferens és Demeter Ignác Attila szakfelügyelő munkája segítette a helyi szervezők zökkenőmentes munkáját. A zsűri Szilágyi Aladár közíró elnökletével tevékenykedett.

A díjkiosztó ünnepségen az is elhangzott, hogy az Apáczai Csere János Magyar Nyelv és Irodalom Tantárgyverseny III. Kárpát-medencei döntőjének helyszíne Arad lesz, időpontja pedig 2010 ősze.

TÓTH MÁRTA

a nagyváradi Ady Endre Líceum igazgatója

Hagyományörző kisiskolások seregszemléje Gyergyóalfaluban

Fölszállott a páva

Gyergyóalfaluban a falunapok egyik kiemelkedő eseménye évről évre a *Fölszállott a páva* nevű rendezvény, amely a Gyergyói-medence hagyományörző kisiskolásainak a seregszemléje. A nem versenyszerű rendezvény fő célkitűzése a hagyományok ápolása révén sikerélményhez juttatni azokat az elemistákat is, akiknek „kevés babér terem” a kötelező iskolai foglalkoztatás terén. A *Fölszállott a páva* kezdeményezői Hunyadi Irén és Iszlai Katalin, a Sövény Elek Iskolaközpont két tanítója, a rendezvény egyébként szervesen illeszkedik a két tanítónő által vezetett Domokos Pál Péter Hagyományörző Egyesület programjaiba.

Elek apó mércéje

A gyergyóalfalvi Petőfi Sándor Kultúrházat a pünkösdi csíksomlyói búcsút követően, rendszerint június első péntekén vidám, népviseletbe öltözött gyerekek népesítik be. Az egész délelőttöt betöltő program idején egymást váltják az apró emberkéek alkotta tánccsoportok, a népi játékokat bemutató székelyruhás csoportok, a népdalénekesek, illetve az Elek apó mércéjéhez igazodni kívánó mesemondók. A hosszas előadást még a rendezvényt rendszeresen látogató sem tudná megenni, hiszen minden fellépés egyedi, minden előadásban van valami elbűvölően sajátos. „Azért szeretek a *Fölszállott a páva*-ra jönni, mert ilyenkor a tanító nénivel együtt léphetek a színpadra” – magyarázza a fellépés után egy kipirult arcú, gyergyóalfalvi pici lány. Kifejti: számára biztonságot, megtiszteltetést jelent, hogy Gál Katalin tanítónő ugyanolyan székely rokolyában lép a színpadra, mint a népdalkórusban énekelő kislányok, és ő is együtt „szerepel” diákjaival. A gyergyóremetei Mincsor Erzsébet tanítónő a színpad mögött izgulja végig a hivatásos táncosoknak is becsületére váló lakodalmast, szemében elégedett öröm bujkál: sikerült az egész osztályát színpadra állítania egy fellépés erejéig. „A hagyományok ápolása minden tanító becsületbeli feladata” – magyarázza Mincsor Erzsébet,

A SZERZŐ FELVÉTELE

• A seregszemlének jelentős szerepe van a közösségi formálódásban is

kifejtve, hogy kezdetektől részt vesz osztályával a *Fölszállott a páva* rendezvényen. Sőt, az sem zavarja különösebben, hogy az idei rendezvény egybeesett a pedagógusok napjával, amikor a többség inkább az ünneplésre koncentrált...

Nem csak emíniens diákok lépnek fel
Hunyadi Irén gyergyóalfalvi tanítónő, a rendezvény főszervezője szerint nem mellékes szempont, hogy a szereplések alkalmával azok a tanulók is megmutathatják képességeiket, társaik és tanítóik elismerésében részesülnek, akik tanulás terén nem tudnak kimagasló eredményeket felmutatni. Ennek pedig – mint mondja – jelentős szerepe van a személyiségfejlesztés, a közösséggé formálás, az önazonosságtudat fejlesztése terén. A seregszemle létrehozását illetően kifejtette, hogy kilenc évvel ezelőtt egy Gyergyói-medence szintű, általa szervezett környezetvédelmi vetélkedő indította el a rendezvényt. „Akkoriban még nem tudtam dönten, mi vonz inkább, a környezetvédelem vagy a hagyományörzés” – magyarázza Hunyadi Irén, és elmondja azt is, a

végleges döntésben Iszlai Katalin tanító kolléganőjének volt jelentős szerepe, ugyanis ő leszögezte: szívesen segít a szervezésben, amennyiben a rendezvény a hagyományörzést célozza. A következő évben már szinte teljes létszámban felsorakozott a tanítói gárda mögéjük, és mindenki kivette részét a szervezésből, lebonyolításból. Az olykor magyarországi testvériskolák részvétele révén nemzetközire duzzadt seregszemle lelkes támogatója György István polgármester is, aki elfoglaltsága ellenére szívesen „ott felejt magát” egy-egy műsorszám erejéig. „Az önkormányzat mindig is támogatta a hagyományörző megmozdulásokat. A *Fölszállott a páva*-ra különösen büszkék vagyunk, hiszen tudomásom szerint a Gyergyói-medencében nincs hasonló rendezvény. Azonban azt se tévesszük szem elől, hogy mindehhez Hunyadi Irén és Iszlai Katalin lelkesedése kellett” – szögezte le az előljáró.

JÁNOSSY ALÍZ

Beszélgetés Kurkó István csíkszentdomokosi tanítóval,
a Kurutty általános műveltségi vetélkedő főszervezőjével

„Legelső szempont: a gyermek”

*„Kicsi falu kicsi
iskolájában tanítottam
mindig, és itt is
szeretnék maradni.
Meggyőződésem, hogy
ha valamit létre
lehet hozni, az itt is
sikerülhet.”*

– Aki visszatérő résztvevőként vagy akár véletlenszerűen ide látogató külső szemlélőként betekint a Kurutty vetélkedő világába, azonnal érzi: ez a verseny gyökeresen különbözik más vetélkedőktől. Más az atmoszférája, a hangulata, az ötletvilága, és – nem elhanyagolandó – igencsak lelkesíti az elemistákat. Hogyan született meg ez a program?

– A változás után tanügyi berkekben és főleg felső fórumokon mindenki reformról beszélt. Eltelt jó pár év, történtek ugyan változások, de összevisszaságok is. Éreztük, a reformban nekünk is valamiképpen szerepet kell vállalnunk, és hogy úgy tudunk ebben igazán részt venni, ha van saját programunk, amelynek keretében lehetőség nyílik alternatív oktatási módszerek kidolgozására. Úgy gondoltuk, nem az lesz a fő szempont, hogy az oktatási törvények mit „találnak ki” és mit diktálnak, hiszen minden évben más a miniszter, aki más talál ki. Úgy véltük, a mi feladatunk, pedagógusoké, hogy a magyar gyermekeknek minőségi oktatást biztosítsunk. Másrészt láttuk azt, hogy a vetélkedők ugyanúgy zajlanak, mint ezelőtt húsz esztendővel: a gyermeket beültetik egy terembe egy szál papírral, és azt mondják neki: „ne mozdulj, ne nézz semerre”. Ők persze nekifogtak, és amit tudtak – hol jól, hol rosszabbul –, teljesítettek. Pár dolgot ugyan meg lehetett tudni például arról, hogy mit memorizált a gyerek, de a módszer nem sok mindenre derített fényt. Interaktív, kreatív és gyermekközpontú vetélkedőt akartunk kidolgozni, ami nem számokról, papírról, zárt teremről szól, hanem teljesen nyitott.

– A Kurutty valóban nyílt téren zajlik, közönség előtt...

– A verseny a munkatérén, vagyis a játszótérén és a nézőtérén játszódik, és jelen lehet bárki, aki részt akar venni: tanítók, szülők, akik láthatják, hogyan teljesít a gyerek. És ne felejtjük: csapatmunkáról van szó. A csapattagokat korosztályok szerint válogatjuk ki, a gyerekek egy érdeklődési

körnek megfelelően csoportosulnak – ez is újszerű a Kuruttyban. Azok a gyerekek, akik szeretik az „újított” módszereket, az új dolgokat, spontán módon is csoportosulnak. Olykor a tanítók közbenjárásával vagy segítségével – erre azonban soha nem adunk receptet.

– Ez a verseny abban a tekintetben is más, hogy jelentős mértékben idomul a gyerek érdeklődési köréhez, megmozgatja a fantáziáját, a kreativitását, és őt magát is, fizikai értelemben...

– Kiemelném, hogy a Kurutty gyermekre szabott. Az évi program úgy indul, hogy kiküldünk egy kérdőívet, amely felméri, mit olvasnak a gyerekek, milyen adásokat néznek szívesen, mit csinálnak szabadidejükben stb. Ezek természetesen nem konkrét kérdések, így nemigen jönnek rá, hogy mi a „hátsó gondolatunk”, mi viszont megtudjuk a válaszokból, mi érdekli őket. A célunk egy különálló tanterv és alternatív tanulási folyamat kidolgozása és folyamatos működtetése, valamint az, hogy a jó képességű gyerekeket egy felmenő rendszerbe próbáljuk összefogni, illetve hogy az iskolában megszerzett adottságokat továbbfejlesszük. A kérdőívek alapján fogalmazzuk meg a programunkat aszerint, ami a gyermeket igazán érdekli. Persze megkérdezzük a pedagógusokat is, mi a véleményük, így a mi céljainkkal összevetve, a gyermek érdeklődési körének megfelelően áll össze a program. De a legelső szempont a gyermek.

– A versenyt végignézzve az is kiderül, hogy egyértelműen nem a lexikális tudás felmérésére törekedtek...

– Az ismeretanyag feldolgozásának a módja egészen más: a népdalénekléstől az ügyességi próbákig (tud-e a gyerek célba dobni, meg tudja-e állapítani, hogy az milyen távolságra van) sok minden benne van. Apró, mindennapi, gyakorlatias ismeretekre is kitérünk, hiszen a gyerekeknek olyan képességeket kellene kialakítaniuk és uralniuk, amelyek hozzásegítik őket, hogy hosszú távon saját elképzeléseiknek megfelelően éljenek, nem tömegemberként, akinek csak a fogasztásról szól az élete.

– Az anyanyelvpróba a bábkészítést, dramaturgiát, színjátszást, nyelvhasználatot, fogalmazáskészséget is átfogta egyetlen feladatban – hogyan születnek az ilyen jellegű feladatok?

– Hónapokat dolgozunk rajta, az is megesik, hogy megalkotunk egy feladatot, és két nap múlva rájövünk: nem az, amit elképzeltünk, és az egészet lecseréljük. A verseny megyei és körzeti szakasza tematikailag is egymásra épül, és erre alapoz az országos szakasz. Amire büszke vagyok: a tizenegy év alatt nem ismételtünk egyetlen témát sem. Afrika állatai, a hét vezér, a föld napja – igyekszünk a gyermekek érdeklődési körének megfelelni, ugyanakkor minél szélesebb területet lefedni a kérdésekkel.

• Kurkó István nem csak a Kurutty verseny ötletgazdája, hanem egy alternatív tanulási folyamat kidolgozója is

– Az anyanyelvpróba a gyerekek improvizatív készségét is felmérte, nem csak azt, hogy milyen a helyesírásuk. Azonnal eljásztották az általuk megírt történetet, változtatták a hangszínt, ügyesen mozgatták a bábokat, és nemcsak a párbeszédre figyeltek, hanem arra is, hogy a két szereplő hogyan fordul egymás felé.

– Nagyon sok fellépés arról szól, hogy betanítják a gyerekeket, holott ez a legveszélyesebb játék. Például betanítják őket táncra. A tánclépéseket persze meg kell tanítani, de maga a tánc valójában spontán, szabad kultúra, amelynek az életörömről kellene szólnia. A színjátszással is így van: a gyerekeknek megmondják, hol emeljük fel a hangjukat, hol ne, hol tartsanak szünetet, és így eszközt, végrehajtót alakítanak ki belőlük, akinek megmondják: előre, első utca jobbra, onnan balra. A gyermek pedig végigmegy rajta, és megtapsolják. Én úgy gondolom, a gyerekeknek másik lehetőséget is kell adni. Például kap három állatszereplőt és egy darab anyagot, amelyből bábót készít. Ismeri már ugyan az állatmeséket, de ezek a szereplők még nem találkoztak addig még egyik mesében sem. A gyerekek ismerik a körzeti szakaszról az állatmesék szereplőit, tehát tudják őket párosítani, ismerik az ellentétet, meg tudják fogalmazni a tanulságot. Azt mondjuk nekik: alkossátok meg a bábót, írjátok meg a mesét, párbeszédet, osszátok el a szerepeket, és mutassátok be a mesét a bábokkal. Így arra ösztönözzük őket, hogy önállóan megírják, megszervezzék, megrendezzék az előadást.

– A gyerekek azonnal ráéreztek, hol lehet beleilleszteni a cselekménybe egy váratlan fordulatot, közben meg szép szimbolikus dolgok jöttek létre...

– Igen. Van egy másik programunk, a számítógépes rajzverseny. Számítógépe már mindenkinek van, a legtöbb gyerek erőszakos, lövöldözős játékokat játszik. A felnőttek közül meg rengetegen hangoztatják, hogy ennek ellensúlyozására vissza kell térni a könyvhöz, ki a szabadba. Vajon valóban azt kell mondani a gyerekeknek, hogy mit NE csináljon? Hát épp azt fogja tenni – mindannyian voltunk gyerekek, tudjuk, hogy van, ezek a dolgok nem változnak. Elfelejtette volna a felnőtt, hogy amikor gyerek volt, mit csinált...? Meg kell adni a kicsiknek a lehetőséget, hogy a számítógépet másként használják. Ezen a rajzversenyen is az a lényeg, hogy a gyerek improvizatív és kreatív készségeit mozgassa meg. A gyerekeknek egy óra áll a rendelkezésére, hogy a feladatul kapott témáról – teljesen egyedül – megalkosszon egy képet a Paint programmal. A rajzversenyek egyébként általában benyújtási határidővel működnek, és a felnőttek besegítenek a gyerekeknek.

– A Kurutty programba kapcsolódó gyerekek száma egyébként évről évre növekszik, most már több mint ezren vesznek benne részt.

– A program sikerét az bizonyítja leginkább, hogy ezelőtt pár évvel 300 gyerek, aztán 400, 500, tavaly 998, és most 1020 kapcsolódott be a programba. Persze van lemorzsolódás is, de egyes iskolák a legelső időktől részt vesznek, és meg tudjuk mozgatni a szórványvidékeket is. Segítenek a módszertanosok, a tanfelügyelők is, de ez a munka önkéntes, iskolán kívüli, és az emberek a családjuktól elvont időben szervezik. Szenzációs dolog. Ha valakit megfigyeltünk azért, amit munkaidőben végez, akkor az vagy jól megy, vagy nem. A kuruttyos munka azonban teljesen

• **A tanterven túl.** Sajgó Vormair Orsolya gyergyószentmiklósi kisdíák számítógéppel készített rajza

bérmentes, de hatalmas energiát fektetnek bele mind a pedagógusok, mind a szülők, akik sokszor visszajeleznek: „egész este keresgélünk az interneten, lexikonokat veszünk elő, a gyerekek kérdeznek, és minket is érdekel a történelem, a matek, az állatvilág”.

– Mivel közel állsz a gyerekekhez, a mindennapjaikat, otthoni tevékenységeiket illetően is „képben vagy”, tudod azt is, hogy milyen együttéseket, zeneszámokat szeretnek. Talán nem nagyon van más vetélkedő, ahol a legdivatosabb könnyűzenéről kérdeznék őket, arról, ami valóban érdekli őket...

– Sok tanítónő felháborodott eleinte, hogy a modern zenének nincs helye a versenyben, mert nem szerepel a tananyagban. Pedig tudjuk, hogy ez a gyermek életének szerves része... amúgy a verseny két százalékát teszik ki a modern zenéről szóló kérdések, de a gyermekek mindig megszerzik a pontokat. És belelopjuk a versenybe a klasszikus zenét is, a tanítónők előre hallgattatják a gyerekekkel a kiválasztott darabokat. Így felismerik a zeneszerzőt, a művet, a hangszereket is – a klasszikus műveltség bővítését is hangsúlyosnak tartjuk. De nem esünk át a ló másik oldalára se, megtartjuk az egészséges egyensúlyt, akárcsak a számítógép esetében is: nem azt nézzük, hogy káros vagy nem, hanem azt, hogy hogyan használja fel a gyerek. Míg a számítógépes játék nem mozgatta meg a fantáziáját, alkotóerejét, ez a rajzverseny pont ezt teszi, mert a művészi képességeit használja. És mivel papíron a gyerekek egy bizonyos kor után már nem rajzolnának, a számítógépet a művészi képességeik kamatoztatásának szolgálatába kell állítani. Felkínálni a lehetőséget, és akkor az embereknek egy része szépen át fog sétálni a másik oldalra.

KISS JUDIT

A címlapon szereplő rajzok a számítógépes rajzversenyen készültek. Az első oldalon Sándor Rebeka, a hátsón Székely Adrienn csíkszentdomokosi kisdíák rajza.

Drámatechnikák az idegennyelv-oktatásban

Grammatikai sémák helyett szerepjáték

„... Minden, ami a nyilvánosság előtt játszódik, olyan, mint a színház. Éppen ezért, akiket rövid időn belül a közéletbe küldenek, úgy neveljük, hogy ott megfelelően állják meg a helyüket, s a rájuk bízott feladatokat kellően végezzék el.”

Comenius (Schola Ludus, Sárospatak, 1656)

Nem túl hosszú, de annál eseménydúsabb tanári pályám során sokszor szembesültem a funkcionista oktatás bénító erejével. Oktatási rendszerünk ugyanis még mindig nem tud túllépni a vizsgákra való felkészítés magasztos célján, így az iskola sok esetben képtelen alapvető feladatát betölteni – azaz, hogy az ismeretek átadásán túl segítse a személyiség fejlődését. Holott az iskola igazi küldetése a diákok készségeinek, önismeretének, személyiségének a fejlesztése kellene, hogy legyen.

• **Bábok a nyelvtanításban.** Unalmas feladatok helyett válasszunk frissítő, változatos tevékenységeket

Az érzelmi szféra szerepe a tanítási folyamatban

Az 1990-es évek második felétől több kutatási területen megfigyelhető az a tendencia, mely azt hangsúlyozza, hogy az egyén pszichikai (és fizikai) létének minőségét meghatározó tényezők közül az affektív faktoroknak (érzések és érzelmek) jóval nagyobb a jelentősége annál, mint ahogyan azt korábbi elméletek vallották. Az intellektus és az érzelmek szétválasztása és főleg az utóbbiak alárendelt szerepe mára már meghaladottá vált, és egy holisztikus látásmód elterjedése figyelhető meg.

Az érzelmeknek a tanításban betöltött szerepét hangsúlyozó elméletek, kutatási irányzatok és eredmények könnyen összeköthetőek a drámapedagógiával, azaz a nyelvtanításhoz alkalmazott drámatechnikákkal. A drámatechnikák alkalmazása során ugyanis az érzelmi szféra szerepe

alapvetővé válik a tanítási-tanulási folyamatban. Ez azért tekinthető fontosnak, mert a személyiségformáló hatást a nevelésben az értelmi és a szociális intelligencia mellett az érzelmi intelligencia képezi.

Drámatechnikák és emberi kapcsolatok

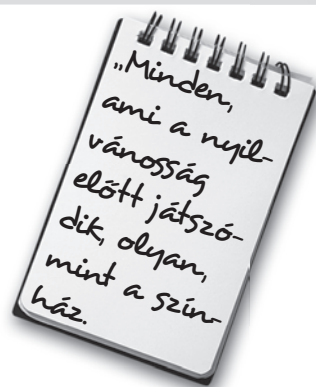
Az érzelmi tényezők és a nyelvtanulás kapcsolata kétirányú: abban az esetben, ha az érzelmeket figyelembe vesszük a nyelvtanításhoz, nemcsak a nyelvtanítás és -tanulás válhat hatékonyabbá, hanem maga a nyelvtanítás is jelentős mértékben hozzájárulhat a tanulók érzelmi neveléséhez. A megfelelő módszerekkel történő nyelvtanítás során mindhárom intelligencia fejleszthető. Így a nyelvtanítás, -tanulás közvetlenül hat a személyiség fejlődésére. Ennek legmegfelelőbb módja kihasználni a drámapedagógia kínálatát lehetőségeket, hiszen a drámatanítás, -tanulás magában foglalja mindazokat az eszközöket és készségeket, melyek emberi kapcsolatok, egyéni és csoportérzések megjelenítésére alkalmasak. A szövegmondás vagy szerepjáték éppen úgy, mint a némajáték, mozgásos játék, ének vagy tánc.

Egy képzeletbeli világ szereplői

A drámapedagógia fogalmának tisztázására két neves magyar drámapedagógust idéznék. Gabnai Katalin meghatározásában: „Drámajátéknak nevezünk minden olyan emberi megnyilvánulást, melyben a dramatikus folyamat elemei lelhetők fel.” Kaposi László szerint: a dráma olyan csoportos játéktevékenység, amelynek során a résztvevők képzeletbeli (fiktív) világot építenek fel, majd ebbe a képzeletbeli világba szereplőként vonódnak be. A fiktív világon belül ugyanakkor valós problémákkal találkoznak, ezekből a találkozásokból valós tudásra és tapasztalatra tesznek szert. A dráma tehát a színház eszköztárát alkalmazza. A drámapedagógiai tevékenység viszont a nevelés folyamatát hangsúlyozza, és ennek nem feltétlen velejárója a résztvevők által közönség előtt bemutatott előadás.

Gyötrelmes igeragozások

Pályám során gyakran tapasztaltam, hogy a diákok nyitottabbak, őszintébbek, játékos kedvűbbek angolórán. Ez bizonyára annak tudható be, hogy a nyelvtanításban bekövetkezett változások befolyásolták tanári szerepemet. A verbális, logikai meghatározások, a grammatikai sémák végeláthatatlan ismétlése helyett a szituációs gyakorlatok, a játék, a mozgás, a pantomim, a bábozás kezdett egyre fontosabbá válni tanítási gyakorlatomban. Gyötrelmes igeragozások, unalmas feladatok egymás utáni megoldása, hangos szövegolvasás és fordítás helyett válasszunk inkább frissítő, kellemes élményeket nyújtó tevékenységeket: szerepjátékot, csapatos reklámszövegírást, kisebb osztályokban bábozással való tanítást, körjátékot. Kamaszkodó

gyerekekkel hallgassuk meg kedvenc zeneszámaikat – ezeknek hiányos szövegét a meghallgatás után ki kell egészíteniük. Zárjuk a tevékenységet irányított beszélgetéssel a zeneszámban megfogalmazott témáról.

Szókincsfejlesztés – játékosan

Kártyázzunk: már a kereskedelembe is lehet kapni, de mi magunk is készíthetünk szókártyákat. Azonos formájú vastag papírra írjuk le az általunk választott angol kifejezést és a vele alkotott példamondatot (csoportosíthatjuk: csak igei kifejezések, főnevek, mellénevek stb.), a kártya másik oldalán a kifejezés pontos magyar megfelelőjét írjuk le. A játékos megnézheti a kártya mindkét oldalát anélkül, hogy társainak megmutatná, majd körülírással mesélnie kell a szóról. A kártyán szereplő szót (kifejezést) nem ejtheti ki. Először nehéznek tűnik, de következetes gyakorlással hamar megszeretik a diákok ezt a játékot, tapasztalatom szerint egyik kedvenc bemelegítő gyakorlatuk.

A szókincs fejlesztését folytassuk azzal, hogy minden óra utolsó pár percében négy-öt diákot megkérdezzünk, hogy melyek voltak azok az új szavak, amelyeket az adott órán tanult. Gyűjtjük össze ezeket a szavakat, készítsünk egy listát színes filctollal, és helyezzük el az osztályban egy jól látható helyre. Ezek a színes listák hetekig is ott lógnak a falon, aztán egyszer csak eltűnnek, akkor már tudni lehet, hogy közeledik a számonkérés ideje. Készítsünk keresztrejtvényt vagy más érdekes feladatokból álló feladatlapot a közösen összegyűjtött szavakból.

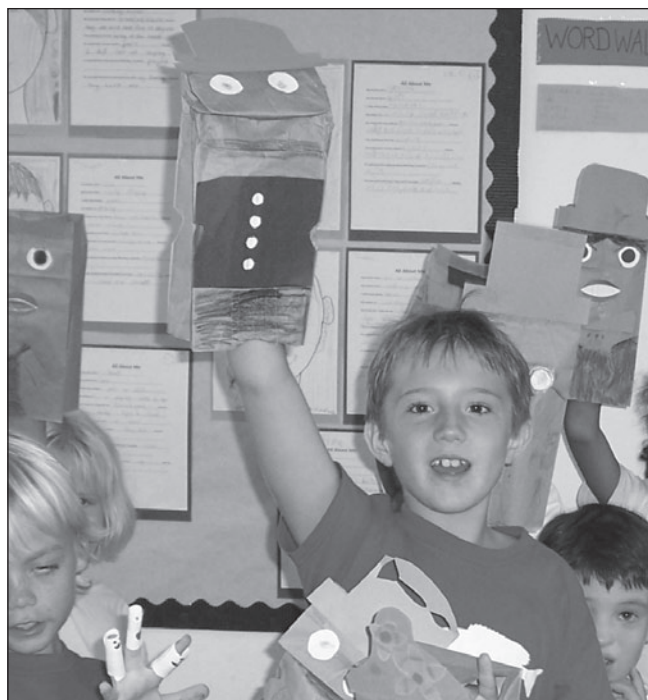
Dugóhúzó és körömrészelő

Érdekesebbé tehetjük a tankönyvben szereplő olvasmány tanítását, ha közös olvasás után szerepjátékokat készítünk belőle.

- Gyakran előfordul, hogy hétköznapi tárgyak angol megfelelőjét nem ismerjük, nem tanítjuk diákjainknak, akik egyébként képesek bonyolult nyelvtani szerkezetek felismerésére,
- közben a mindennapi életben használatos szavakat, kifejezéseket nem ismerik eléggé.

A szerepjátékban nem szereplő diákoknak is lehet feladatuk, ha elrejtünk egy-két, a szöveghez nem illő kifejezést, amelyet figyelmes követéssel ki lehet szűrni. Díjazzuk a jó feleleteket!

Nagyon sokszor előfordul, hogy hétköznapi tárgyak angol megfelelőjét nem ismerjük, nem tanítjuk diákjainknak, akik már képesek bonyolult nyelvtani szerkezetek felismerésére, használatára, és a mindennapi életben használatos szavakat, kifejezéseket nem ismerik eléggé. Ennek orvoslására szoktam egészen hétköznapi tárgyakat bevenni az óráimra (pl. dugóhúzó, húspotyoló, gyertyatartó, körömrészelő). Miután közösen megtanuljuk a szavakat, kérjük meg diákjainkat, hogy csoportosan írjanak rövid történeteket, amelyekben szerepelnek az új szavak. Minden csoportnak más stílusban kell megírnia a szöveget: humoros, drámai, tudományos, hírként stb. A stílust nem közöljük az egész osztállyal, majd a bemutatáskor kell kitalálniuk a többieknek.

- „Ha sikerül valamit jó hangulatban, jó módszerekkel átadni, az örökre megmarad.”

Varázslatos tevékenységek tárháza

Tapasztalatom, hogy ha pozitív érzelmek kötődnek egy tevékenységhez, jelentősen növekszik annak hatékonysága. Azaz, ha sikerül valamit jó hangulatban, jó módszerekkel megtanítani, az örökre megmarad. Természetesen az ilyen típusú tevékenységek előkészítése időt, energiát igényel a tanártól, de a siker, a diákok pozitív visszajelzései elfelejtetik az emberrel a sok munkát. Nagyon rövid idő alatt a tanár varázslatos tevékenységek egész tárházát teremtheti meg. Véleményem szerint nem kell teljesen kiiktatni az idegennyelv-tanításból a magyarázatot, a „száraz” nyelvtan ismertetését. Tudatosítanunk kell diákjainkban, hogy egy idegen nyelvet nagyon sok munkával, kitartással és gyakorlattal lehet csak elsajátítani, és ehhez szükség van a nyelvtani szabályok pontos ismeretére is. Ha gyakran kínáljuk fel a játékos tanulás lehetőségét, akkor nyitottabbá válnak az elméleti részek befogadására is.

Nagyon fontosnak tartom, hogy az adott csoport igényei szerint tanítsunk. Egy fiatal, majdani mérnökökből álló csoportot ne kényszerítsünk arra, hogy szerepeket játsszanak, nem fogják szeretni. Próbáljuk meg az általuk használt módszerekkel megközelíteni a témánkat: multimédiás cd-vel, konkrét feleletválasztós tesztek megoldásával jusunk el a magyarázatig. Szeretni fogják, mert minden nap használják a számítógépet, egzakt tudományokkal foglalkoznak, és szeretik az egyértelmű, konkrét feladatokat. Színművészeti diákok vagy művészeteket kedvelő diákok számára pedig egyértelműen a szerepjáték a biztos út a gyakorláshoz.

SZALÓ RÉKA
egyetemi tanársegéd,
a marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem
doktorandusza

A szülők szerepe az iskolai sikerben

Az otthon mint az iskola meghosszabbítása

Társasjáték, beszélgetés, közös olvasás

Fontos szerepet játszanak a gyermek iskolai teljesítményének alakulásában a szülő elvárásai is. A iskolai siker érdekében végzett családi tevékenységek közé tartoznak azok is, amelyek nincsenek ugyan közvetlen kapcsolatban az iskolai feladatokkal, de fejlesztő jellegűknél fogva hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermek jobban megfeleljen az iskolai elvárásoknak. Ilyenek az egyszerű társasjátékok: dobunk, lépünk, látjuk az öt pontot és kiszámoljuk az öt lépést: a gyermek játszik, élvezi, és közben kialakul a számfogalma is. A kulturális jellegű tevékenységek: kiállítások, előadások látogatása (a családdal), ezek megbeszélése, olvasás a gyermeknek (akkor is, amikor már tud olvasni, hiszen más a hangulata a közös olvasásnak), az iskolában tanultakról folytatott beszélgetések, a gyermek terveinek meghallgatása, megbeszélése, az akár újságcikkek, hírek kapcsán folytatott beszélgetések olyan otthoni környezetet teremtenek, amely hozzájárul a gyermek iskolai sikeréhez.

A megfelelő közeg

A fentebb felsoroltak azt sugallják, hogy a család akkor tölti be megfelelően a szerepét a gyermek iskolai karrierjének egyengetésében, ha az iskola meghosszabbításává válik: elvárásai, céljai megegyeznek az iskoláéval, és megfelelő közegot teremtenek arra, hogy a gyermek otthoni környezetben folytassa azt, amit az iskolában elkezdett. Nem nehéz elképzelni, hogy a munkából estefele holtfáradtan hazaérkező szülőnek mennyi energiája marad a gyermek iskolai feladatainak követésére, arról nem is szólva, hogy nincs honnan tudnia, hogy azt a bizonyos feladatot hogyan kellene a gyermek szintjén (vagy egyáltalán) megoldani, és hogy nem ismeri az illető pedagógus gondolkodásmódját, sajátos elvárásait. Még ha különben tudna is a szülő segíteni az iskolai feladatok megoldásában, túl fáradt a napi munkája után ahhoz, hogy megfelelő

türelemmel közeledjen a gyermekhez. Most, amikor rengeteg helyen és kontextusban elhangzik, hogy a családok kevés időt töltenek együtt, keveset beszélgetnek, elgondolkoztató, hogy biztosan a gyermek érdekeit szolgálja-e, ha az a kevés közösen töltött idő a házi feladatok számonkéréséről szól.

Családi kohézió és iskolai siker

Azok a kutatások, amelyek az úgynevezett ökológiai szemléletből indulnak ki, azt hangsúlyozzák, hogy nem lehet a gyermeket és az iskolához való viszonyulását megérteni anélkül, hogy

egy felnőtt, akivel kommunikálhat, ugyanolyan fontosak az iskolai siker szempontjából, mint iskolai típusú tevékenységek végzése a családban. Így árnyaltabb lesz az a kép, amit a családnak az iskolai sikerben betöltött szerepéről kialakíthatunk: az nem korlátozódik a jegyek és a feladatok követésére, bár magába foglalja azt is. Egy olyan családban, ahol figyelnek a gyermekre, beszélgetnek vele, óhatatlanul napirendre kerülnek az iskolával kapcsolatos kérdések, hisz napja jó részét a gyerek ott tölti. Ugyanolyan fontos azonban, hogy a családtagok

szeretik, megértik, biztos háttvédként mindig ott állnak mögötte.

A szülőkkel szembeni iskolai elvárások

Mindezek tükrében mi tehát a szülő szerepe a gyermek iskolai sikerében? Az érzelmi biztonság megteremtése a gyermek számára, az összetartozás érzésének biztosítása, az odafigyelés a gyermek igényeire, szeretet, elfogadás, megértés kifejezése, a gyermek tevékenységeinek (az iskolán kívülieknek

amikor a gyermeknek erre szüksége van. Az összefogó, támogató családi környezet megteremtése akkor is segíti a gyermeket az iskolában, ha a gyermek családjában nem a középosztályhoz tartozik, így az iskolában – amit tudvalevőleg a középosztály kultúráját közvetíti – hátrányban van, hisz kulturális különbségeket is le kell küzdenie. Ilyenkor irreális elvárás a szülőkkel szemben, hogy tanulást serkentő környezetet teremtsenek otthon, hisz ez nagyon távol áll a család

kapcsolatban, és idegenül, elbizonytalanodva mozognak az iskolai közegben, amit érthető módon megpróbálnak elkerülni. Ezek a szülők azok, akik – az iskola felől nézve – nem vonódnak be a gyermekük iskolai életébe, „nem-törődömök”, „nem állnak oda a gyermek mellé”, más szavakkal nem képesek középosztálybeli elvárásoknak megfelelő gyermeket nevelni. Ezek a családok nem fognak otthonukban akadémiai környezetet teremteni.

Ha a gyerek jól érzi magát otthon, az iskolában is jobban boldogul

A „nem-törődöm” szülővel szembeni elvárások további frusztrációforrást jelentenek a pedagógusok számára is, akik azt látják, hogy nem tudják motiválni őket. Ugyanakkor a szülők azt élik meg, hogy ők szülőkként nem felelnek meg az elvárásoknak: elbuknak az iskolai rendszer útvesztőiben. Összefogó, meleg családi környezetet teremteni otthonukban azonban ők is tudnak, ez az érték sokkal közelebb áll hozzájuk, mint az akadémiai környezet létrehozása. Családanyaként/-apaként jobban érzik magukat, és a gyermek számára is hitelesebbek, mint a tanító szerepében. Ha abban segítik őket, hogy figyeljenek gyermekeikre és egymásra, ha támogatják őket abban, hogy nőjön a családi összetartozás-érzésük, örömeiket leljék az együttlétben, nyitottabbakká válnak, és a magát családjában jól érző gyermek az iskolában is jobban boldogul.

Úgy tűnik, nem az egyetlen és nem biztos, hogy a legjárhatóbb út a gyermekek iskolai sikerének fokozásához, ha az otthonokat „gyarmatosítja” az iskola, és a szülő-gyermek interakciók egyedüli témáját a házi feladatok képezik. Még az is megtörténhet, hogy a család akkor segíti a gyermeket a legjobban, ha család marad: megértést, elfogadást, érzelmi biztonságot nyújtó végvár.

DÁVID-KACSÓ ÁGNES
pszichológus

mint az iskolai típusú tevékenységek végzése a családban

• A családi kohézió, az érzelmi biztonság éppolyan fontos az iskolai siker szempontjából,

figyelembe vennénk szorosabb és tágabb környezetét és ezeknek a gyermekre gyakorolt hatását. Legerősebb a családnak, a kortárs kapcsolatoknak, a lakókörnyezetnek és az iskolának a hatása. A család iskolai sikerben betöltött szerepét vizsgálva kiderül, hogy a családi kohézió, az érzelmi biztonság – amelyet a gyermek a családjában él meg, az, hogy a szülei mindig tudják róla, éppen hol van, hogy amikor hazamegy az iskolából, van otthon

jól érezzék magukat együtt, szórakozzanak, vicceljenek együtt (a családi kohézió fokozásának, a családon belüli kommunikáció javításának/a jó kapcsolatok megőrzésének legjobb módja olyan közös programok kialakítása, amelyekben mindenki jó érzi magát), és együtt keressenek megoldásokat a problémákra. Érdemes megjegyezni azt is, hogy fontos összetevője az iskolai sikernek (is), hogy a gyermek azt érezze, hogy a családjában elfogadják,

is) a követése, a szülő érzelmi elérhetősége. Vagyis hogy a szülő a gyermek rendelkezésére áll és érzelmileg is a gyermek felé fordul, bevonódik,

értérendszerétől, működési módjától. Ezek a szülők nehezebben elérhetők az iskolák számára, hisz tele vannak rossz emlékekkel saját iskolás éveikkel

Dávid-Kacsó Ágnes pszichológus, az Artemis Egyesületnél, a családon belüli erőszak és a gyermekbántalmazás területén dolgozott. Jelenleg a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen az iskolai siker társadalmi tényezőire vonatkozó kutatás munkatársa. Fő kutatási területe: a család szerepe az iskolai sikerben.

Tehetséggondozás, világviszonylatban

Ázsia üzenete az ókorból

A különös adottságokkal bíró tehetséges embereket évezredekkel ezelőtt is felismerték, sőt felhasználták őket egy bizonyos terület hatékony adminisztrálására vagy egy közösség védelmének biztosítására. Az erre vonatkozó első információk Kínából származnak, Krisztus előtt 200-ból; az ókori kínai fiatalokat a hatalmas birodalom adminisztrációs tisztségeinek betöltésére képezték ki. De a kínai tisztségviselők értékeléséről, előléptetésükről már i. e. 2200-ból is vannak feljegyzések. Már századokkal Konfuciusz előtt is ismerték és használták Kínában a felmérőket a zene, építéset, írás, aritmetika és lovaglás területén, az ókori kínai

teszték az állásra pályázók képességeit mérték fel.

Míg más kultúrákban az uralkodócsalád tagjait nevezték ki bizonyos funkciók betöltésére – figyelmen kívül hagyva a tapasztalatot vagy a képességeket –, az ókori Kínában a birodalom adminisztrátorainak kiválogatása szigorú, objektív eljárások mentén történt, mert a cél az volt, hogy megtalálják a minőségi szolgáltatások nyújtására képes személyeket.

Manapság a kiemelkedő teljesítményre képes fiatalok azonosításának az a szerepe, hogy felmérjük speciális tanulási igényeiket, amelyek révén maximálisan fejleszthetjük szellemi potenciáljukat.

Meg kell azonban jegyezni, hogy ezeket a modern eljárásokat még mindig befolyásolják az ókori Kínában megalkotott és alkalmazott értékelési elvek.

Európai perspektívák

Valamennyi európai államban létezik megfelelő oktatási politika, amely az egyenlőségre alapozva minden fiatalnak megadja a lehetőséget, hogy maximálisan fejlessze és értékesítse a képességeit és készségeit. Az EU Tanácsának 1248-as ajánlása külön hangsúlyozza, hogy szükség van az olyan típusú oktatás biztosítására, amely lehetővé teszi a fejlesztést. A tehetséges fiatalokat illetően Európa-szerre más-más konnotációjú meghatározással találkozunk – ezeknek történelmi gyökereik van, de függenek az intelligencia és a tehetség értelmezéseitől. A fogalomra legtöbbször a *tehetséggel felruházott*, *megáldott* és a *tehetséges* szavakat használják külön-külön vagy szóösszetételben.

Egy gyors összehasonlítást végezve az európai oktatási politikák között (az EURYDICE – az európai oktatási rendszerekkel és politikákkal kapcsolatos megbízható és könnyen összehasonlítható információk gyűjtésének, nyomon követésének, feldolgozásának és terjesztésének céljával létrejött irodák hálózata – adataira támaszkodva), megállapítható, hogy a lehetőség biztosítását ugyan egyformán hangsúlyozzák, de a tehetséges fiatalok igényeit illetően sokszor egymásnak ellentmondó, az integráló, illetve a szelektív módszerek szerepét hirdető álláspontok foglalnak helyet.

Integráló és szelektív modellek

Az integráló modellben nincs külön kifejezés a tehetséges fiatalok megnevezésére, nincsenek kritériumok a beazonosításukra vonatkozóan, és nincsenek specifikus oktatási eljárások; a közoktatáson belül a differenciált és individualizált oktatás adja meg a választ. Ennek az integráló megközelítésnek a bajnoka Norvégia, de más skandináv államok – Finnország, Svédország és Izland –, illetve Málta is.

A szelektáló modell világos kritériumok mentén azonosítja be a tehetséges fiatalokat; kiválogatásukban a teljesítmény, a szerzett készségek és olykor a képességvizsgákon elért eredmények kombinációja a döntő. A szelektáló modell esetében gyakran alakítanak ki homogén csoportokat, osztályokat, illetve különböző területekre szakosodott iskolákat létesítenek. Egyetlen európai állam sem alkalmazza tisztán, teljes mértékben ezt a modellt, talán Csehországban, Lengyelországban és Litvániában alkalmazzák leginkább – itt a tehetséggondozást speciális iskolákban (is) végzik, főleg az általános iskolai osztályokban.

Tehetséggondozás a nagyvilágban – a Gagne-modell

Napjainkban sok helyen (az Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában, Szingapúrban, Izraelben, Ausztráliában) számos program működik a tehetséges, rendkívüli képességű diákok „felfedezése” céljából úgy, hogy a gyerekeket ismereteket és képességeket számonkérő teszteknek vetik alá. Így történt, hogy Gyöngyi Zoltán és Maier Norbert kedves tanítványaimat, akik amolyan matekzenik, Budapesten amerikaiak tesztelték. A diákok később az Egyesült

Államokban doktoráltak: Norbert Londonban egyetemi tanár, Zoli a Silicon Valleyben, a Yahoo-nál kutató... de ez már az „elitelszívás” története...

Francoys Gagne professzor világhírű műve (*Differentiated Model of Giftedness and Talent*) 2003-ban jelent meg Kanadában, a modell azóta Gagne-modell néven ismert. A tanulás általi fejlesztésről a professzor megállapította, hogy az adottság és a tehetség két különböző fázist jelent a lehetőségtől a kiemelkedő teljesítményig érő skálán. Gagne azt fejti ki, hogy a fiatalok 10–15%-a a kognitív, szocio-érzelmi, szenzo-motorikus területek némelyikén vagy mindegyikén valamilyen adottsággal bír. Ezen adottságok bármelyike tehetséggé alakítható, és tanulással az akadémiai, művészeti, üzleti élet, sport vagy technológia területén jelentős teljesítményeket lehet elérni.

A tehetséggondozás tízparancsolata

Gagne professzor a tanulás általi fejlődésben két meghatározó elemet húz alá: a személyiség és a környezet szerepét – így hangsúlyozva a közösség és az oktatási intézmények rendkívüli szerepét a tehetséggondozás komplex folyamatában. Gagne másik ismert írása egy tanulmány, amelynek az alábbi címet adta: *Ten Commandments for Academic Talent Development* (A tehetséggondozás tízparancsolata). Ebben a tanulmányban kifejti, hogy az első négy parancsolat az azonosításra vonatkozik (kit kell fejleszteni?), a következő öt a beavatkozási módszerekre (hogyan kell fejleszteni?), az utolsó, a tizedik parancsolat pedig arra emlékeztet, hogy ne térjünk el a valóság elvárásoktól, és ne tévesszük szem elől az alternatív életcélokat. A tanulmány kulcsszavai: elvek / stratégiák / azonosítás / programozás / gyorsítás / csoportosítás.

A tanítómese

Ausztráliát is említettem; a taszmániai tehetséggondozó egyesület 2009 márciusában meghívta Francoys Gagnét, hogy tartson előadást az ottani pedagógusoknak a tehetséggondozásról. Nem tudom, hogy ott valaki kikérte-e a szakember véleményét az alábbi állatmeséről, de én úgy vélem, elgondolkodtató. A címe *Fabula?*, és 1968-ban a *The Instructor* című lapban jelent meg.

Egyszer régen az állatoknak iskolájuk volt. A kurrikulumba tartozott a futás, mászás, repülés és úszás, és minden tantárgy kötelező volt minden állat számára. A kacska jól tudott úszni, jobban, mint az oktató, és repülésből is átmenő jegyeket kapott, de a szaladásban reménytelen eset volt. Órák után ott kellett maradnia és ki kellett cserélnie az úszásóráit szaladásórákra, hogy gyakorolja a futást. Mindent addig folytatta, amíg közepes lett úszásból. Közepesnek lenni azonban elfogadható, tehát senki nem is aggódott, csak a kacska.

A sast problémás diáknak tartották és szigorúan fenyegették. A mászóórán mindenkit legyőzött, mivel elsőnek jutott fel a fa tetejére, de az ő sajátos módszereit alkalmazta. A nyúl a szaladásban kezdettől élre került, de idegösszeomlása után a sok úszófeladat miatt kimaradt az iskolából. A mókus a legjobb volt fáramászásban, de a repülésoktató a felszállással kínozta, ahelyett, hogy a fa tetejéről röptette volna. A mókus végül mászásból közepes lett, szaladásból pedig elégtelen. A préríkutyák családjukat a borzokétól származtatták, de az iskola igazgatósága ezt elutasította,

hogy az ásást hozzáadhassák a kurrikulumhoz. Az év végén az angolna, amely tudott egy kicsit úszni, egy kicsit szaladni, egy kicsit mászni és alig-alig repült... osztályelső lett.

PÁSZTOR GABRIELLA
az Oktatási, Kutatási és Innovációs
Minisztérium tanácsosa

Kreativitásra ösztönzés óvodáskorban

A ceruza mint varázspálca

A legtöbb kutató egyetért abban, hogy szinte minden kisgyermek rendelkezik bizonyos fokú kreativitással, és abban is, hogy a kreativitást bátorítással, választási lehetőségek biztosításával növelni lehet. Ugyannakkor abban is egyetértenek, hogy bizonyos oktatási és nevelési módszerek alkalmazásával a nullával lehet egyenlővé tenni gyermekeink kreativitását.

Márványtömbben Dávid-szobor

Már a legkisebbek is rendelkeznek a kreativitás csíráival, gondoljunk csak arra, ahogyan kézbe veszik a tárgyakat, rázzák, forgatják azokat pici kezeikkel. Amíg még nem tudnak beszélni, kísérletezéssel tanulnak, amely természetesen ösztönzi, fejleszti a kreativitást. A J. Croypley ausztrál pszichológus szerint azok a gyermekek, akik pici korukban többet játszottak, felnőttkorukban kreatívabbnak mutatkoztak kortársaiknál.

A kreatív gyermek különösen érzékenyen reagál arra, amit érzel, lát, hall, tapasztal a világból. Az új ötletek szikraként pattannak ki agyából, de abban, hogy az adottságokból

képesség legyen, nagyon lényeges szerepet játszik a család, az iskola, a környezet.

És itt eszünkbe juthat az a szimbolikus mondat, amit állítólag Michelangelo mondott a Dávid-szobor készítése kapcsán: „Benne volt a márványtömbben, én csak a fölösleget hántottam le róla.”

Alkotás, kérdés, felelet

Rendkívül fontos, hogy a szülő, a pedagógus segítsen a gyereknek abban, hogy kibontakoztathassa, egyáltalán „megérezhesse” saját egyéniségének egyediségét, azt, hogy értékes személyiség. És abban is segítenie kell a felnőttnek, hogy a gyerek kifejezhesse érzéseit, megtapasztalhassa az alkotás örömét. Bátorítsuk az óvodásokat, hogy a környezetet iránt érzékennyé váljanak, hogy kérdezzenek, kísérletezzenek. Például figyeljük meg velük együtt a hangyákat, vagy azt, hogy a szél miként mozgatja a fákat. Vizsgáljunk meg nagyítóval növényeket, ültessünk el magvakat edényekbe, tegyük az ablakpárkányra, és figyeljük a fejlődésüket. De mindenekelőtt válaszoljunk a gyermek minden feltett

Azok a gyermekek, akik pici korukban többet játszottak, felnőttkorukban kreatívabbnak mutatkoztak kortársaiknál.

kérdésére. Játék során is nagyon sok lehetőség adódik a kreativitás fejlesztésére. Például: „hányféleképpen lehet a ceruzát használni?” A ceruza ugyanis lehet varázspálca, karmesteri bot, zászlórúd is, és ily módon képzeletben bármilyen hétköznapi tárgyat behelyettesíthetünk valami mással. A felnőtt pedig minden válasznak örüljön, legyen bátorító, ne pedig kritikus.

„Mi lenne, ha...?” és a mese vége

Játsszunk a gyerekekkel „mi lenne, ha...?”-játékokat gyakran. Például tegyünk fel kreatív gondolkodást segítő kérdéseket: mit tennél, ha eltévednél a bevásárlóközpontban? Mit tennél, ha eltévednél az erdőben? A kreativitást ösztönző gyakorlat a megkezdett mese folytatása is: engedjük a gyermeknek, hogy a képzelete határozza meg, hogyan használja fel a rendelkezésére álló eszközöket. Az utasítások, korlátozások ugyanis akadályozhatják a felfedezést, amely a kreatív gondolkodás alapja. Ne mutassuk meg azt sem, hogyan kell rajzolni, hiszen ezzel is akadályozhatjuk a kreatív felfedezést.

Bátorítsuk, hogy egy problémára több megoldást is találjon, hiszen az alkotás folyamata sokkal fontosabb, mint a „végtermék”. Amikor a szülő vagy a pedagógus dicséri a gyerek alkotásait, ne csak annyit mondjon, hogy „szép”, inkább fejtse ki, hogy „a színek élénkek”, „az egyenes és a kacskaringós vonalak jól mutatnak együtt” – és így a gyermek szókinccse is fejlődik.

Homok, víz, gyöngy, gyufaszál

Munka közben nézzük el a rendetlenséget, de ragaszkodjunk a szabályhoz, hogy „alkotás” után rendet kell raknia a kicsinek. Beszélgetssünk arról, hogy ha valami oknál fogva nem sikerül a kreatív erőfeszítése, a következő alkalommal biztosan jobban alakul. Ha beszélgetünk vele erről, akkor megtapasztalhatja, hogy nem mindig a siker

• Farkas Ilona Janka, 6 éves, Kolozsvár

a fontos, és könnyebben kezd újabb kísérletezésekbe. Ügyeljünk azonban arra is, hogy fejezze be, amit elkezdett, például a rajzot, és a jól sikerült munkából szervezzünk kiállítást. Engedjük azt is, hogy kísérletezzon: a cipőfűzőjével, ceruzával, ecsettel, festékekkel. Az óvodában alkalmazzunk színes ceruzát, zsírkrétát, temperafestéket, színes papírt, kartont, de kísérletezhetünk, hogy a gyerekek alkossanak száraz termésekből, homokból-vízből, gyurmából, gyufaszálakból, gyöngyből, különféle textíliákból, és használhatják az üvegfestéket is. A fehér papírtányérokat kiszínezhetik, képkeretet vagy órát is készíthetnek belőle, dióhéjból pedig katicabogár, teknős-béka, kosár, méhecske formálható.

Zsírkrétamorzsák a papíron

Nagyméretű kartonra készíthetünk térképet, amelyre a gyerekek odaépíthetik a házakat, virágokat, parkot, parkolót illeszthetnek a térképre. És arra is biztathatjuk őket, hogy kísérletezzenek bátran a színekkel, esetleg ne csak boltban kapható festékeket használjanak, hanem például ételszínezéket keverjenek össze fogkrémmel, borotvahabbal. És nemcsak ecsettel lehet festeni – pamaccsal, ronggyal, fésűvel, faragott krumplival, félbevágott narancssal, rossz fogkefével is lehet különleges mintázatokat nyomni a papírra. Ha a gyerekek erős barna csomagolópapírra ráfekszenek, és meghúzzuk a körvonallukat, érdekes játékot játszhatunk velük: a gyermek feladata, hogy „megalkossa” a papíron a ruhát, a testrészeket és a kiegészítőket.

Készíthetjük a gyerekekkel kollázst is, csak egy újságpapír, olló, ragasztó és egy üres lap szükséges

- **A világ a szobában.** A gyereket képzeletbeli utazásra ösztönzi a nagyméretű kartonra készített térkép a kartonházakkal, -virágokkal, -parkokkal

hozzá. De festhetnek a kicsik pólóra, üvegre, fára, edényre is. Szintén egyedi, megismételhetetlen munkák születhetnek, ha zsírkrétamorzsákat reszelünk egy lapra, egy másik lappal lefedjük, és vasalóval rávasalunk.

Az óvodai élet minden mozzanatát fel lehet használni a gyermekek kreativitásának fejlesztésére: fejlesszük zenei érzékét, hallgassunk együtt hangszerhangokat, a környezet különféle zajait, komolyzenei részleteket. Beszéljük meg, milyen érzést váltott ki belőlük. Bátorítsuk a gyermeket, hogy az egyik művészeti ág ösztönzésére egy másikban hozzon létre valami alkotást: például koreografáljon

balettmozdulatokat a hallott zenére, fessen kedvenc verséhez vagy meséjéhez illusztrációkat, készítsen borítót egy könyvhöz, amit nemrég olvasott a felnőttel együtt. Ahhoz, hogy a gyermekek kreativitását fejlesszük, szükség van arra, hogy az óvónő-gyermek kapcsolat alárendeltségi viszonyból „partnerivé” váljon. Az óvodámban minden gyermeknek van egy keménykötésű naplója, ebbe kiscsoporttól kezdve rajzolnak, és nagycsoport végén örömmel lapozgathatjuk majd, mint a gyermek növekedésének és fejlődésének kronológiáját. Kevésbé hatékony eszköz a kreativitás elősegítésére a televízió. Ha bekapcsoljuk, mágnesként vonzza a tekintetet és nullára csökkenti a kísérletező kedvet. Leghatékonyabb módja a tévézés kordában tartásának, ha gondosan válogatott programok nézését engedélyezzük csupán az óvodáskorú gyermeknek. Fontos, hogy a szülő és a pedagógus segítsen megteremteni a kisgyermek kreativitásának alapjait már óvodáskorban – még mielőtt a kisi iskolába kerül, beolvad a tömegbe, és elveszik kísérletező kedvét.

Váratlan, új összefüggések a jelenségek között

A kreatív emberre általában nem az a jellemző, hogy fél kézzel is el tudja végezni azt, amit mások kettővel, de inkább észreveszi a problémákat és találmányon megkísérli megoldani azokat. Mi is a kreativitás? Ahány kutató, annyiféle meghatározás. Abban azonban talán mindannyian egyetértenek, hogy a kreatív személyiség rendhagyó módon áll hozzá a problémamegoldáshoz, hiszen a kreativitás az intelligencia egyik összetevője, arra való képességünk, hogy új és váratlan kapcsolatokat fedezzünk fel a dolgok között. A kreativitás a kutatók szerint a személyiség tulajdonságainak, gondolati és gyakorlati cselekvési képességeinek sajátos összerendezettsége, amely lehetővé tesz valamilyen szintű alkotást, ezen kívül a viselkedésben, magatartásban is megnyilvánul.

BEGE ROZÁLIA
a gyergyóalfalvi 2-es
számú óvoda óvónője

Beszélgetés Székely Árpáddal, a Kolozsvári Református Kollégium igazgatójával

Zene – a második anyanyelv

– Majdnem húsz éve igazgatja a Kolozsvári Református Kollégiumot. Több ízben utalt arra, hogy foglalkoztatja a visszalépés gondolata. Maradna a továbbiakban az alapmesterségénél?

– Ennyi idő bőven elég egy ember életéből, amit a közösségnek szán. A többi azzal kellene eltöltenie, amit igazán szeret. Nem hiszem, hogy az igazgatóságot egy normális ember, jó szakember szeretheti. Én se kedvelem túlságosan, de végzem, mert valakinek el kell végeznie, és mert egykor rábízta. Nem az én érdekemben, hanem az iskoláért, a közösségért és a gyermekekért.

– És mert valószínűleg van egyfajta „megszállottság” is Székely Árpádban.

– Ha a mai romániai körülmények között valaki valamit el akar érni, akkor kell hogy legyen benne egy adag megszállottság. Egy adag „bolondság”. Remélem, nem túl nagy ez az adag, csak annyi, amennyi szükséges. Egy nagy közösséget nehéz megszervezni – mást jelent osztályban tanítani vagy hangszeren oktatni, és más dolog énekkart, zenekart vezetni. Az utóbbi fantasztikus erőbevetést, hozzáértést, energiát igényel. Az osztályban is szükség van a tanár minden pedagógiai tehetségére, hogy lefoglalja a gyerekeket – gondoljunk arra, mi van akkor, amikor az énekkarban százharminc diák énekel. Össze kell fogni, munkára ösztönözni, együttgondolkodásra, együttlélegzésre, együttérzésre kell nevelni őket.

– A vegyeskar egyidős a kollégiummal, több mint háromszázötven koncertet adott eddig. Ha karnaggyá vedlik vissza az iskolaigazgató, akkor a kórus tevékenysége is dinamikusabb lesz?

– Az alapmesterségem, alapfoglalkozásom – ahogy én szoktam mondani, a hivatásom – a zenetanárság. Annak idején ezt tanultam, ezt szerettem, és úgy érzem, jól is végzem. Nem tudom, hogy a kórus aktívabb lesz-e, hiszen a mai ifjúságot elég nehéz éneklésre fogni. A klasszikus zene, az egyházi zene nagy erőfeszítést jelent számukra.

Fotó • BIRÓ ISTVÁN

• „Mindig is létezett az a felfogás, hogy a zenetanár az ötödik kerék az iskolában, a tornatanárhoz és a rajztanárhoz hasonlóan.”

Zenetanárként azzal is kell foglalkoznom, hogy a diákok szívét, lelkét, agyát megnyissam a szép felé. Ismerjék meg a szép éneklést, és ezt műveljék. Tanulják meg a második anyanyelvünket, a zeneit. Kodály találóan fogalmazott: a népdalok, a népdalaink olyan kincsset jelentenek, amelyről mi magunkra ismerünk, és amiről mások ránk ismernek. A harmadik fontos tényező az identitásunkban az, hogy reformátusok vagyunk. Nemcsak a hitünk, hanem a zenénk, a református énekek ismerete. Természetesen itt nálunk, a kollégiumban is alkalmazkodni kell ahhoz a tantervhez, amit a tanügyminisztérium határoz meg. Egyelőre mégis kivételezett helyzetben vagyunk, mert létezik zeneoktatás. Nemrég részt vettünk Focșani-ban a nemzetközi középiskolai kórusversenyen, amely három szekcióban zajlott: zeneliceumok, egyházi iskolák és elméleti liceumok. Az utóbbiakban tanító zenetanárok elmondták, hogy a következő években valószínűleg

már nem fogunk találkozni: a zeneórákat kiveszik a tantervből, és így az énekkarok is megszűnnek.

– Annak idején tehetségkutató program keretében figyeltek fel Tordaszentmihályon egy kislányra, akit Demény Piroska javaslatára hoztak a kolozsvári zeneliceumba. Akkor még csellót és fűvósokat tanult. Hogy lett ebből karvezetés?

– Valóban Piroska néninek köszönhetem az indulásomat, áldott legyen az emléke. Ő a falvakban nemcsak népdalt gyűjtött (egyik könyvében egyébként ott van a nagyapám neve is, aki énekelt neki), hanem tehetséges diákokat is felkutatott. Az akkori zeneliceum ezt feladatának tartotta. A tiszteletes asszony ajánlatára – aki tanítónő volt – Piroska néni meghallgatott, így kerültem Kolozsvárra. Nem voltunk sokan ebben a helyzetben. Az én szüleim is nehezen engedtek el, főleg édesapám. Ha nincs a szomszédságban

a református tiszteletes, lehet, hogy nem kerülök be a zeneiskolába. Ő vette rá a szüleimet, hátha ebből a tehetségből majd jövőt lehet kialakítani.

– *Ez utólag is téma volt a családban?*

– Nem, mindig arról kérdeztek, hogy mit fogok majd csinálni mint zenetanár. Emlékszem egy érdekes jelenetre: mikor megláttak a falubeli cigány muzsikuskok, úgy köszöntek, hogy „szervusz, kicsi kolléga”. Nagymamám és apámék is felháborodtak, hogy elvittek Kolozsvárra tanulni, én meg odajutottam, hogy a cigány muzsikuskok kollégája lettem. Akkor még nem tudtam megmagyarázni, mi is egy zenetanár feladata, de később édesapám megértette, és utólag értékelte. Édesanyám nem érte meg szegény, akkor halt meg, mikor érettségiztem. Sajnos ma is, régen is létezett az a felfogás, hogy a zenetanár az ötödik kerék egy iskolában, a tornatanárhoz és a rajztanárhoz hasonlóan. A társadalom nem akar ráébredni, mennyire fontosak ezek a tantárgyak. Furcsa, hogy a 21. században kiiktatják nálunk ezeket az órákat, arra hivatkozva, hogy nem fejlesztenek alapvető készségeket.

– *Egy kórus nemcsak műhely és tanulási lehetőség, a kollégium vegyeskara majdhogynem önálló intézmény: sok helyütt turnézott, az Egyesült Államokba, Németországba, Hollandiába is eljutottak.*

– Ez a kórus a Kolozsvári Református Kollégium névjegykártyája. Ahol megfordul, ott már tudnak az iskoláról, és olyan minőségi munkát mutat fel, amiből következtetni lehet, hogy ebben az iskolában színvonalas tevékenység folyik. A kolozsvári diakóniai központ akkor kezdett épülni, mikor visszajöttünk az amerikai körútról, és nagyon

sok pénzt hoztunk, ösztöndíjakra is. Ez a támogatás tizenkilenc éve tart. Az amerikaiak nélkül a kollégium épületét nem tehetjük volna lakhatóvá, évente küldtek pénzt. De most már ők is úgy gondolják, hogy a további felújítás a református egyháznak is kötelessége. Igyekezzünk, és remélem, ezt a régi és szép, de lelakott és szétvert épületet sikerül fokozatosan rendbetenni.

– *Nem hangoztatja, hogy doktorátusa is van. Milyen kérdéskört járt körül ez a munka?*

– Dr. Angi István professzor vezetésével a kórushangzással foglalkoztam a doktorátusi dolgozatomban. A kórushangzás-ideállal, vagyis azzal, hogyan is kellene megszólalnia egy kórusnak, illetve a különböző kórusfajtáknak. Minden karmesternek, kórusvezetőnek megvan a saját hangzásideálja, mit szeretne az énekkarral elérni, mit szeretne belőle kihallani, mit szeretne megvalósítani.

– *A kórusból sokan az opera színpadán is megjelentek, több mint reménykeltő pályakezdőkként.*

– A tanár életének akkor van értelme, ha a diákjai többre viszik, mint ő. Nemcsak azokat a diákokat említeném meg, akik a zenei pályán tanultak tovább, hanem általában azokat, akik olyan pályán haladnak, ahol szükségük volt a zenére. Több száz lelkész került ki tőlünk, és színészek is. Vannak zenészeink, énekesek,

többen zenepedagógiát is végeztek. Az énekkarban megadom a lehetőséget, hogy akinek van hangja, az alakuljon, fejlődjön. Többen végeztek canto szakot, köztük Szilágyi János és Pataki Adorján, akik a Kolozsvári Magyar Operában énekelnek, Varvari Gabriella, aki Temesváron énekel, Széll Emőke, aki Magyarországra költözött, és Nagy Zoltán, akinek két éves szerződése van a bécsi operaházzal. Megállják a helyüket azok is, akik a kolozsvári opera énekkarába kerültek, mint Maneszes Márton, Rigmányi István vagy Boldizsár István. Ha valaki a pályájukról kérdezi őket, mindig megemlítik, hogy a kollégiumban tanultak, és itt olyan zenei nevelésben, oktatásban volt

részüket, amely hozzásegítette őket nemcsak az éneklés, de a zenei műveltség elsajátításához is.

– *Vannak-e karnagynövendékek, akik öt-tíz-húsz év múlva elmondhatják, hogy ők a Székely-féle iskola növendékei, és akként állnak a kórus elé?*

– Aki már elvégezte a zeneakadémiát, az ott már többet tanult, de sokan vallástanárit vagy teológiát végeztek, és énekkart vezetnek. Mintegy tizennégy lelkészt említhetnék, akiknek énekkarra van, és nagyon szépen dolgoznak. Nemrég Szászrégenben iskolát népszerűsítettünk, és egy volt növendékünk, aki kántor, bemutatkozott a gyermekkórusával és a hangszereseivel. Csodálatos érzés, mikor látod, hogy a magvetés megtörtént az iskolában, és a növendékek továbbadják, amit tanultak. Valószínűleg azért nem vagyok magammal soha kibékülve, mert mindig többet szeretnék. A gyerekek is érzik ezt néha, de amikor látják, hogy a rengeteg munkának mégiscsak van eredménye, rájönnek, hogy ha valamihez hozzáfogunk, csak becsületesen és komolyan érdemes csinálni.

- Zenetanárként
- azzal is kell foglalkoznom, hogy
- a diákok szívét,
- lelkét, agyát megnyissam a szép felé. Ismerjék meg
- a szép éneklést,
- és ezt műveljék.
- Tanulják meg a
- második anyanyelvünket, a zeneit.

SZÉKELY ÁRPÁD

1958-ban született a Kolozs megyei Tordaszentmihályon. Első két osztályát otthon végzi, majd a kolozsvári Zenelíceumban folytatja tanulmányait, itt érettségizik. Felvételt nyer a George Dima Zenekonzervatóriumba, ahol 1982-ben végez zenepedagógia és hangszer szakon. Kihelyezik a petrozsényi Zeneiskolába, ahol kilenc évet tanít. 1990 októberétől a Kolozsvári Református Kollégium zenetanára és igazgatója. 2005-ben szerez doktori fokozatot. Az Erdélyi Református Egyházkerület Zsinati Zenebizottságának tagja. 2007-ben a kollégium Magyar Örökség Díjat kap. 2009-ben a kolozsvári médiaintézmények által meghirdetett kiválóság díjak közül a Szabadság napilap részéről kapja meg az elismerést.

ROSTÁS-PÉTER ISTVÁN

Az internetezés szabadsága és veszélyei

A gyermek és a világháló

A világháló létrejött, majd gyors terjedése számos változást idézett elő az élet szinte minden területén. Hatásai között pozitív és negatív előjelűeket egyaránt számon tart szinte minden felhasználója, de tény, ma már szinte lehetetlen kitérni előle. A gyerekek számára is. Tilthatjuk őket, egy ideig talán el is rejthetjük előlük, de előbb-utóbb szembe kell néznünk azzal, hogy a szülő beleegyezése nélkül is megismerkednek vele, és használatát is szinte felfoghatatlan gyorsasággal és ügyességgel sajátítják el, segítség nélkül is.

A szülő természetesen nem mindig, és nem minden életkorban tud a gyerek mellett ülni, amikor az bekapcsolja a számítógépet. Otthon, a legkiseb-
bekkel még működhet a kontroll, de a közösségekben, baráti társaságokban mindenhol más a szokás, más a megengedett. Dédanyáink, nagyanyáink generációjában természetes volt, hogy a gyerekek nagy része tudta, hogyan kell libát őrizni, tyúkot vágni, disznót etetni. A mai gyerekek a nagyvárosokban talán csak állatsimogatóban találkoznak a két- és négylábúakkal, de úgy bánnak a számítógéppel, mintha már születésük előtt komoly informatikai

- A mai nagyvárosi
- gyerekek talán
- csak állatsimogatóban találkoznak
- négylábúakkal,
- de úgy bánnak a
- számítógéppel,
- mintha már születésük előtt
- komoly informatikai
- képzésben vettek
- volna részt.

képzésben vettek volna részt. Sokan már óvodás korban „saját számítógépet” kapnak, szabadon fedezhetnek fel bármit, amihez hozzájutnak, és idejük jelentős részét töltik a képernyő előtt játszva, egyedül. Igen, ma már talán tényleg „nem lehet boldogulni” a számítógép felhasználói ismerete nélkül, de nem mindegy, hol, hogyan, kivel, milyen formában sajátítják el a gyerekek ezt a tudást.

A gyermek mint az aktív internetes kommunikáció részese

Az internetes kommunikáció egyik különlegessége abban keresendő, hogy gyors és direkt információközlést tesz lehetővé a társadalom széles rétegei felé úgy, hogy közben a fogyasztók, valamint az információt közvetítők találkozása nem követhető nyomon, nem

látványos. Megfigyelhető az is, hogy az elektronikus alkalmazások gyors fejlődése okán általánosságban szakadéknyi különbség van a gyermek- és fiatalkorú, valamint szülője számítógép-kezelői, internetalkalmazási tu-

dásában. Ez fokozottan nehezíti, hogy a szülő figyelemmel kísérje a gyermek zárt közegű kommunikációját.

A világhálón közvetített információk hatása erősebb lehet azáltal is, hogy befogadásuk a használó aktív közreműködését kívánja. Így a gyermek sem csak pusztán szemlélő és befogadó, hanem aktív részese a kommunikációnak. Maga választhatja ki az – esetenként

káros hatású – weboldalakat, regisztrálhatja magát, válaszolhat – akár ismeretlenül is – levelekre. A figyelem orientációja tehát egy hatásában erősebb és egyben kevésbé kontrollálható, zárt közegben zajlik. Éppen ezért a gyermekek és fiatalkorúak védelme az internet káros tartalmaival szemben egyre fontosabb kérdés.

Mit tehet a szülő a gyermeket ért internetes hatásokkal szemben?

Fontos annak tudatosítása, hogy az internethasználat veszélyeit önmagában sem a hatósági működés, sem az alkalmazható szűrőprogramok és egyéb technikai megoldások nem képesek teljes egészében kiküszöbölni. Ezek csak segíthetik, hogy egységesen lépünk fel az internet nem kívánatos hatásaival szemben. A gyermekek legmegfelelőbb

- Sokan már óvodás korban „saját számítógépet” amihez hozzájutnak, és idejük jelentős részét

védelmét a családi környezet ébersége szolgálhatja. Éppen ezért leginkább a szülőknek, pedagógusoknak kell odafigyelnük és érzékenyen reagálniuk a viselkedésben bekövetkező változásokra, amelyek egyértelműen a megfelelő

kapnak, szabadon fedezhetnek fel bármit, töltik a képernyő előtt egyedül

ellenőrzés hiányában befogadott információk hatásaiból adódnak. A világhálót használó gyermek szüleinek mindenképpen meg kell ismerkedniük az internet használatával, hiszen csak így beszélhetik meg a kicsikkel a felmerülő

kérdéseket és problémákat, illetőleg így lesznek képesek megelőzni a bajt.

Az internetezési szokások befolyásolása

A világhálón szerezhető információk a gyermekekre egyrészt tartalmuk miatt jelenthetnek veszélyt. A tisztességes weboldalak mellett ugyanis könnyen találkozhatunk olyan oldalakkal, amelyek megtévesztő, hamis információkat, vagy a gyermekek egészséges erkölcsi és szellemi fejlődésére káros tartalmakat, így pornográf és erőszakos tartalmú információkat közölnek. Éppen ezért fontos, hogy a szülő irányítsa a gyermek internetes tartalmakkal kapcsolatos érdeklődését, legyen a segítségére, és együtt fedezzék fel azokat a honlapokat, amelyek a kis-korúak számára érdekesek, hasznosak és szórakoztatóak lehetnek. E pozitív tartalmak elérhetővé tétele a későbbiekben jótékonyan befolyásolhatja a gyermekek internetezési szokásait.

A szülők és a pedagógusok tudatosítsák a gyermekekben, hogy a zavaró, nem tetsző oldalakat egyszerűen hagyják figyelmen kívül, hiszen az internetezés szabadsága éppen arra jó, hogy azt tekintsük meg, ami a számunkra hasznos és helyes.

A káros oldalak letiltása és a chatszobák

A gyermekekre nézve káros internetes tartalmak elleni védekezésben szoftveres megoldások is alkalmazhatóak, amelyek elérhetőek szoftvercsomagok részeként vagy önálló programként. Ezek segítségével, akár káros tartalmú oldalakra jellemző kulcsszavak alkalmazásával, vagy egyes weboldalak címei alapján letilthatjuk a káros

oldalak látogatásának lehetőségét. Felügyeletet gyakorolhatunk úgy is, hogy megtekintjük a gyermek által látogatott oldalakról tájékoztató naplóiinformációkat, amelyek segíthetik felismerni, milyen veszélyek fenyegetik a gyereket, ha belép egy ilyen oldalra. Ha a gyermek chatszobákban – azaz csevegőszobákban – beszélget vagy ismerkedik, fontos, hogy a szülő tudatosítsa benne: egy ilyen beszélgetés alkalmával megvan annak az esélye, hogy a láthatatlan csevegőtárs olyasmit állít magáról, ami nem is igaz. Veszélyt jelenthet továbbá, hogy idegenek – kihasználva a gyermek naivitását – bizalmas információkat szereznek a családról.

Spamek, vírusok

Jó, ha tudjuk, hogy veszélyesek lehetnek a gyermekek ellenőrizetlen internetezésekor a kérés nélkül érkező, káros tartalmú e-mailek is. Fontos, hogy a gyermek számítógépén is alkalmazzunk vírusirtó és spamszűrő megoldásokat. Lényeges tudatosítani a gyermekben azt is, hogy zavaró tartalmú honlapokon és ismeretlen személyeknek nem szabad az e-mailcímünket megadni. A fentiek segítségével, főképpen pedig a szülői odafigyeléssel, törődéssel segíthetünk gyermekeinknek abban, hogy az internet számukra hasznos, a tudásukat bővítő információs bázist jelentsen, s jó eséllyel kivédhetjük, hogy a káros tartalmak negatívan befolyásolják erkölcsi-érzelmi fejlődésüket.

K. J.

Forrás: www.origo.hu, www.sg.hu.

A tévé szerepét egyre inkább átveszi a világháló

Sok családban idő, kedv vagy segíteni tudó nagyszülők hiányában úgy oldják meg a szülők a gyermeknevelést, hogy csemetéiket leültetik a televízió képernyője elé, mondván: legalább elfoglalja magát a gyerek. A televízió szerepét azonban egyre inkább átveszi az internet. Az Institute for Public Policy Research (IPPR) brit intézet felmérése szerint a mai gyerekek átlagosan hetente több mint húsz órát töltenek a világhálón. A legtöbb időt a MySpace, a Facebook és más közösségi portálokon mulatják a gyerekek és fiatalok. Az ifjúságvédelmi szakemberek éppen ezért a jelenleginél jobb ifjúságvédelmi előírások kidolgozását és bevezetését akarják elérni. Ugyan számos oldalon alkalmaznak életkor alapú beléptetőrendszereket, azonban a tapasztalatok alapján a fiatalok ezeket rendszerint könnyen megkerülik, és szabályosan belevetik magukat a virtuális életbe.

A tanügyi gépezet és a körüzenet, avagy miért tűntetnék szülőként?

Azon a napon, amikor a tanügyi szak-szervezet bejelentette, hogy sztrájkba lépnek a pedagógusok, érdekes körüzenetet küldött az egyik ismerősöm. Az üzenet lényege: „mi, szülők és gyerekek, megelégtünk a pedagógusok menet-rendszerű, dolgozatírások vagy félévi lezárások körüli sztrájkjait, emiatt mi is sztrájkolunk. Ne engedjük gyermekeinket május 15-én iskolába!” „Nem sztrájkolni kellene, hanem tüntetni. Utcára vonulni gyermekekkel együtt” – írtam gyorsan a választ az ismerősnek, és szlogenek sorozatát zúdítottam rá, amelyeket hatalmas táblákon képzeltem el a tanügyminisztérium előtt hullámozó tömegben.

Ne akarjunk lábon járó lexikonokat nevelni

„Ne nyomorítsátok gyermekeinket a fölösleges lexikális ismerethalmazzal!”, „Kevesebb írásos felmérőt, több szóbeli megmérettetést!”, „Több tornaórát, kevesebb matematikát!”, „Ne dialektusokat és archaizmusokat tanítsatok, hanem élő, beszélt román nyelvet!”, „Ne lábon járó lexikonokat akarjatok nevelni, hanem gyakorlati tudással rendelkező emberkéket!”, „Ne osztályozzatok négy jeggyel a nem tudást!”, „Több jogot a szülőknél, ne uniformizálják gyermekeinket!” És sorolhatnám a szlogeneket, amelyek a pillanatot töredéke alatt cikáztak át a fejemen, de ízelítőnek ennyi is elég.

Az iskola küszöbe és a gyermek személyisége

Noha minden szlogen megérne egy jegyzetet, csupán egyet fejték ki, hogy miért is tűntetnék szülőként. A szülők jogairól és a diákok uniformizálásáról lenne szó. Mert mire is ad jogot egy szülőnek a jelenlegi tanügyi rendszer? Egyetlen egy dologra: iskolát választhat a gyermekének. Vagyis – a törvényben foglaltak szerint – amennyiben a lakhelyhez legközelebb eső iskola valami miatt nem felel meg a szülő elvárásainak, jogában áll más iskolába íratni gyermekét. Tegyük hozzá azt is: amennyiben ama másik tanintézmény hajlandó befogadni csemetéjét. Az iskolaválasztással azonban vége a

szülői jogoknak, ugyanis amint a gyerekek átlépte egy iskola küszöbét, máris bekerült abba a gépezetbe – szándékosan nevezem gépezetnek, nem intézménynek –, ahol aztán mindenféle módszerrel „szabványpolgárrá” próbálják gyúrni. Csakhogy minden gyermek más személyiséggel, más jellembeli vonásokkal, más képességekkel és adottságokkal születik. És azt, hogy mik az erősségei és gyengéi, a szülő tudja a legjobban. Mindhiába, mert egyikünk sem mehet be az iskolába, és nem kérvényezheti, hogy az ő gyerekeit ne győtörjék lexikális ismeretekkel, információhalmazokkal, és ehelyett olyan gyakorlati készségeket fejlesszenek, amelyek később az életben való boldogulásban segítik. A szabvány az szabvány, és mindenkre egyformán érvényes. Ha nem képes „befogadni” mindazt, amit ki tudja, milyen elvek alapján, ki tudja, kik találtak ki és irányoztak elő (hogy a diáknak ezt meg azt kell tudnia, korosztályának megfelelően) – a kutyát sem érdekli. A „tanügyi gépezet” letudja az egészet a rossz minősítéssel, a pedagógus a minisztérium által megadott javítókulcs szerint választhat a nem tudást kifejező 1-es, 2-es, 3-as és 4-es, illetve ezek törtreszei között. Eközben a gyerek elkönnyelheti magáról, hogy ő buta, nem felel meg a szabványnak, a szülő megteheti, hogy fizetség ellenében,

iskolán kívüli foglalkoztatásra íratja be gyermekét. Esetleg másik iskolát választ, ahol csupán a pedagógusok személye változik, de ugyanaz a szabvány érvényes. Ám mi lenne, ha megtárgyalhatná a szülő, a gyerek és a pedagógus, hogy rég idejét múlta a lexikális ismeretek halmozása, ideje olyan gyakorlati alapokra helyezni az oktatást, amely figyelembe veszi a gyerek egyéni képességeit, adottságait? Nem egyérbért, csak hogy némi sikerélményt is nyújtson az iskola a szabványba nem illeszkedőknek.

Meg nem fogalmazott szlogenek

Míg mindezt végiggondoltam, az ismerős is válaszolt a tüntetésszervezésre vonatkozó javaslatomra: „Állítsd le magad, mert poén az egész!” Lelombozódtam... De azóta is ott motoszkál a gondolat a fejemben: mi lenne, ha mégis utcára vonulnának a szülők és a diákok? Igen, azokkal a szlogenekkel, amelyeket már megfogalmaztam, de azokkal is, amelyeket még nem írtam le. Nem egyérbért, de vegye már észre „valaki”, hogy a szülőnek is joga van felelősen véleményt nyilvánítani a gyermeke fejlődését érintő kérdésekben.

JÁNOSSY ALÍZ

„Olvasni 100-szor, játszani 1 000 000-szor”

Mit vársz a vakációtól? Hiányozni fog-e neked az iskola és a tanulás az előtted álló három hónapban? – kérdeztük a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium harmadikosaitól.

Azt várom a vakációtól, hogy ez legyen a legjobb nyári vakáció.

Kun Levente

Nekem nagyon fog hiányozni a vakációban az iskola és a tanulás, de azért ki szeretném pihenni magam. Nem felejttem el az olvasást, sőt, egyáltalán nem fog kimenni a fejemből. Nem akarom elfelejteni az iskolát.

Sánta Orsolya

Én valójában úgy képzeltem a vakációt, hogy rengeteget olvasok, strandolok, festek és kirándulok. A vakációt nagyon-nagyon szeretem, mert kitombolhatom magamból az egész évi energiámat, amit az iskolában ülve nehezen tudok visszafojtani magamban. Három hónap bőven elég lesz fára mászni, barátokkal hancúrozni. A nyár, a nyár, a nyár! Az utolsó iskolai héten már csak azon jár az eszem, hogy az évvégi műsoron a nyár gyönyörű gondolata segít kiállni a sok szülő elé.

Nagy-Betegh Kamilla

A vakációban pihenni szeretnék, és el szeretnék menni egy csomó táborba. Remélem, hogy megengedik, hogy elmenjek egy csomó CFR-meccsre. A sulit el szeretném felejteni, de az olvasást soha. Biztos, hogy lesz, amit olvasnom, mert megvan a *Harry Potter* mind a hét kötete.

Csis Róbert

Én azt várom a nyári vakációtól, hogy játsz-szak, jól érezzem magam, hogy olvassak 100-szor és játsszak 1 000 000-szor.

Farkas Ilka

Íme egy tervem: csinálni szeretnék pokrócból és rongyokból egy sátrat, elkéreztettem az unokatestvéreimet, és az összes barátaimat és barátnőimet, és játszunk valami izgalmasat. Egy pár hétig (kb. 2–3) kitörlöm a fejemből az iskolát! Utána már lassan-lassan elkezdek minden nap gyakorolni kicsi mateket, románt és helyesírást.

Marin Lilla

Azt várom, hogy a vakációban Annával és a testvérével menjünk horgászni, és legjobban azt szeretném, ha a tengerre mehetnénk. Nekem hiányozni fog az iskola, de a matek soha!

Bogdán Farkas

Én azt várom a vakációtól, hogy a családdal lehessek és hogy ne kelljen hamar ágyba bújni. Azt is várom, hogy menjünk a Fekete-tengerre és hogy legyen meg a kiskutyám. Nem fog annyira hiányozni az iskola, de olvasni azért sokat fogok. Mikor megyek a nagymamámhoz, kártyázni fogunk. Én nem akarom annyira elfelejteni a tanulást. De lehet, hogy igen. Nem tudok választani.

Demény Ágota

Szeretném elfelejteni az iskolát, mert én nem szeretem az anyanyelvet, környezetismeretet, polgárit és a kézimunkát. De nem szeretném elfelejteni, mert szeretem a mateket, a románt, az angolt, a tornát és a zenét.

Németh Orsolya

Az iskola és a tanulás egyáltalán nem fog hiányozni, csak az osztálytársak és a szünetek. Három hónapig agyilag is szünetet akarok tartani, mert szerintem kilenc hónap elég volt „a jóból”.

Tulkos Tamás

A nyári vakáció vidámságot, játszást, szabadságot jelent számomra.

Siklodi Lilla

A tervem talán nem jön össze, de az álmomra gondolhatok: sziget, amit a tenger mos, pálmák és kalandok. Az álom csodálatos, de egyszerűen is lehet vakációzni. Fára mászni vagy a mezőt járni.

Finta Klára

A terveim a következők: sokat lehessek a természetben és felmászhasak sok-sok fára.

Mátó-Székely Orsolya

Azt szeretném, hogy a vakációban menjünk el a tengerre és a hegyekbe. Alig várom! Hegyet szeretnék mászni, és barlangokba is be akarok menni.

Kálmán Sándor

A nyári vakációban ki akarom pihenni magamat alaposan, és azt szeretném, ha lenne időm azokra a dolgokra, amikre iskolaidőben nem jut.

Kömöcsi Panna

Ökológiai fogalmak tanítása – játékosan

- **Játékok a szabadban.** Segítségükkel könnyedén megtaníthatóak a nehezen megmagyarázható ökológiai fogalmak is

A játék, amely igen sokféle megismerési és tanulási lehetőséget biztosít, már önmagában jutalomértékűnek számít, és nemcsak az eredménye, de értékelése, külső elvárásokhoz való idomulása is kellemes a gyerekek számára. A természetben történő játékok egyrészt fejlesztik a gyerekek személyiségét, fogalmakat tanítanak meg nekik, de ezenkívül képességeket fejlesztenek, pozitív hangulatot teremtenek, az energiát és a figyelmet a megfelelő irányba fordítják.

A játékok sokaságából a pedagógus kiválaszthatja célcsoportja korának és összetételének megfelelően, tetszése és tapasztalatai szerint azt, amely az adott helyzethez a legjobban illik. A következőkben két olyan játékot mutatunk be, melyek segítségével a sokszor nehezen megmagyarázható ökológiai fogalmak könnyedén megtaníthatók:

Táplálékhálózat-játék

Téma: az erdő élőlényei közötti kapcsolatrendszer bemutatása

Hol játszuk: a szabadban, teremben

Életkor: 12 éves kortól játszható

Kellékek: csipesz, növény- és állatkártyák, vastag fonalgomolyag

A növény- és állatkártyákat úgy állítjuk össze, hogy táplálkozási, fejlődési vagy búvóhelyi kapcsolatban álljanak egymással. Például: tölgylevél, hernyó, szécinke, pók, karvaly, levéltetű, katicabogár. A résztvevők tűzzék fel őket a mellükre, jól látható helyre. Álljanak körbe, és a fonalat szorosan fogva dobja azt mindenki annak, akinek a kártyáján szereplő élőlény valamilyen kapcsolatban áll egy másik, a kártyán ábrázolt élőlénnel. Közben a dobó mondja hangosan, hogy milyen a két élőlény közötti kapcsolat (fejlődési, táplálkozási, búvóhelyi stb.). A végén egész háló alakul ki a gyerekek között. Tegyük fel, hogy valamelyik élőlény

kiesik a hálózathból, mert valamilyen környezetkárosítás révén elpusztult. Annak a gyerekeknek el kell engednie a fonalat. Ez maga után vonja az őt érintő élőlény fonalának lazulását is. A gyerekekkel nagyon jól lehet érzékelteni, hogy milyen kényes az élővilág szövevényes hálója, egyensúlya. Ha a tápláléklánc egyik tagja megsérül, akkor ez a többire is hatással van.

Ökofogócska

Téma: populációdinamika

Hol játszuk: a szabadban

Életkor: 12 éves kortól

Kellékek: nagy tér, papír, színes ceruzák, színes szalagok

Osszuk a gyerekeket három egyenlő csoportra: káposzták, nyulak, rókák. A káposzták körben guggolnak, egymástól 2 méteres távolságra, a rókák a kör közepén helyezkednek el, a nyulak a körön kívül, a káposztáktól 5 méternyire. Egy papírra felírjuk, hogy melyik élőlényből hány darab van. Félperces menet következik: a nyulaknak egy káposztához kell szaladniuk, a rókáknak egy nyulat kell fogniuk. Ha egy nyúl káposztát fog, a róka már nem foghatja meg, és a káposztából a következő menetben szintén nyúl lesz. Ha egy róka nyulat fogott, már nem kell másikat fognia és a következő menetben a nyulból róka lesz. A „meg nem evett” káposzták káposzták maradnak, az éhen maradt nyulak és éhen maradt rókák pedig káposztává változnak. Azaz: amelyik állat élelemhez jutott, az szaporodik a táplálék rovására, amelyik pedig éhen maradt, utód nélkül pusztul el és a teteméből növények által felvehető táplálék lesz, azaz a káposzták számát szaporítja.

A félperces játékmenetek végén mindenki átalakul a fenti szabályok szerint, és mindig felírjuk, hogy hány egyed maradt az egyes csoportokban. 10–15 játékmenet már meghozza a kívánt eredményt. Az egyes csoportok egyedszámváltozásait ábrázolhatjuk, majd megtárgyalhatjuk az eredményeket.

SZÁLLASSY NOÉMI
a BBTE Pszichológia
és Neveléstudományi
Karának adjunktusa

BABITS MIHÁLY

Esti kérdés

Midőn az est, e lágyan takaró
fekete, síma bársonytakaró,
melyet terít egy óriási dajka,
a féltett földet lassan eltakarja
s oly óvatossan, hogy minden fűszál
lágy leple alatt egyenessen áll
és nem kap a virágok szirma ráncot
s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán
nem veszi a szívérványos zománcot
és úgy pihennek e lepelnek árnyán,
e könnyű, síma, bársonyos lepelnek,
hogy nem is érzik e lepelt tehernek:
olyankor bárhol jár a nagyvilágban,
vagy otthon ülhetsz barna, bús szobádban,
vagy kávéházban bámészan vigyázd,
hogy gyűjtják sorban a napfényű gázt;
vagy fáradtan, domb oldalán, ebekkel
nézzed a lombon át a lusta holdat;
vagy országúton, melyet por lepett el,
álmos kocsisod bóbiskolva hajthat;
vagy a hajónak ingó padlatán
szédülj, vagy a vonatnak pamlagán;
vagy idegen várost bolygván keresztül
állj meg a sarkokon csodálni restül
a távol utcák hosszú fonalát,
az utcalángok kettős vonalát;
vagy épp a vízi városban, a Riván,
hol lángot apróz matt opáltükör,
merengj a messze multba visszarván,
melynek emléke édesen gyötör,
elmúlt korodba, mely miként a bűvös
lámpának képe van is már, de nincs is,
melynek emléke sohse lehet hűvös,
melynek emléke teher is, de kincs is:
ott emlékektől terhes fejedet
a márványföldnek elcsüggesztheted:
csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván:
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván:
minek a selymes víz, a tarka márvány?
minek az est, e szárnyas takaró?
miért a dombok és miért aombok
s a tenger, melybe nem vet magvető?
minek az árok, minek az apályok
s a felhők, e bús Danaida-lányok
s a nap, ez égő szizífuszi kő?
miért az emlékek, miért a multak?
miért a lámpák és miért a holdak?
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad?
miért szárad le, hogyha újra nő?

Tőkés Elek

1955–2009

Az örök iskola nevében búcsúzom a Báthory István Elméleti Líceum hajdani diákjától, későbbi tanárától, igazgatójától, Tőkés Elek kollégánktól. Nemcsak a tanár-kolléga búcsúzik, hanem a barát, aki közel 30 esztendőn keresztül tanúja lehetett ennek a tragikusan rövid, de megvalósításaiban annál tartalmasabb életútának, mely mindannyiunk értetlen döbbenetére váratlanul lezárult. De nem szűnhet meg az a csodálatos kisugárzás, amely személyiségéből áradt, a tanítás, amit személyes példájával is megvalósított. Azok az álmok, célok, melyekért tudatosan és kitartóan küzdött, tovább élnek gyermekeiben, akik választott foglalkozásukkal folytatják az apai örökséget: a nyelv és a közösség szolgálatát, a szolgálatot, melyet távozó tanártársunk is apai örökségként kapott lelkescsaládjától. Tovább élnek tanítványaiiban, akiket 30 éven keresztül nemcsak oktatott, hanem tudatosan nevelt is: kitartásra, nemzetszeretetre, gerincességre, becsületességre. Tovább élnek munkatársaiban is, akiket ugyancsak szolgálatra ösztönzött. Személyes példájával győzött meg bennünket arról, hogy nehézségek, néha érdektelenség és közöny, csalódások ellenére is érdemes kitartóan, lelkiismeretesen dolgozni, és hogy csak így érdemes. Hiszem, hogy nem éveink száma tesz naggyá bennünket, nem éveink száma tesz halhatatlanná, hanem az, amit e véges földi lét kiszabott határai között megvalósítunk. S ha így értékeljük az embert, akkor Tőkés Elek helye ott van a magyar oktatás- és nevelésügy nagyjainak a sorában.

SÁRKÁNY JENŐ

a kolozsvári Báthory István Elméleti
Líceum magyartanára

Tőkés Elek tízéves korában Kolozsvárra került a nagyszülőkhöz, akik az akkori 11-es számú Középiskolába írták, majd pedig a 12-es számú Középiskolában érettségizett. Magyar–angol szakos hallgató a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen 1975–1979 között. Tanári pályáját Lugoson kezdi, majd Buzában, Mérán és a kolozsvári 1-es számú Általános Iskolában tanít. 1988-tól a 3-as számú Matematika-Fizika Líceum (mai Báthory) magyartanára. A rendszerváltást követően kollégái felkérték a magyar szakos tanárok tanfelügyelői tisztségének a betöltésére (1990–1995). Lemondását követően az Erdélyi Református Püspökség tanügyi tanácsosa volt, s ugyancsak a református egyház megbízásából a Valóságügyi Államtitkárságon képviselte a magyarság ügyét. 2000 novemberétől a Báthory István Elméleti Líceum igazgatója volt.

Az örök fagy birodalma mint időzített bomba

Az örök fagy birodalma a globális felmelegedés során időzített bombaként működhet annak ellenére, hogy az Északi-sarkkörön túli területek felolvadása során kevesebb üvegházhatású gáz kerül a légkörbe, mint korábban feltételezték – állítják amerikai kutatók, akik vizsgálataikról a *Nature* legújabb számában számoltak be. A kutatók Alaszka felmelegedő térségeiben folytatták a vizsgálatokat, s úgy találták, hogy a felmelegedés következtében a légkörbe kerülő üvegházhatású gázokat elnyeli az új növényzet. A melegedő éghajlat miatt Alaszka ugyanis kiszáradt, ám a gyarapodó növényzet áldásos hatására nem lehet hosszú távon is számítani. „Ezek a növények 15–50 éven belül feladják a küzdelmet” – hangsúlyozta a tanulmány vezető szerzője, Ted Schuur, a Floridai Egyetem ökológusa, aki rámutatott, ezen a ponton már a széndioxid tonnamillióárdjai kerülhetnek a légkörbe, amely amúgy is melegszik az ipar, erőművek, gépkocsiforgalom által kibocsátott üvegházhatású gázok miatt. Ez körülbelül olyan hatást gyakorol a globális felmelegedés folyamatára, mint amelyet a trópusi erdők pusztulása vált ki. „En ezt időzített bombának nevezem” – magyarázta Ted Schuur, aki szerint ahogy melegszik bolygónk éghajlata, egyre nagyobb területek kerülnek ki az örök fagy birodalmából.

Az ember természeténél fogva optimista

Az ember természeténél fogva optimista, tízből kilencen pozitívan látják a jövőt – derül ki egy világszerte elvégzett felmérésből. A felmérést több mint 140 országban 150 ezer ember megkérdezésével készítette a Kansasi Egyetem megbízásából a Gallup közvéleménykutató intézet. A válaszadók 89 százalékának meggyőződése, hogy az elkövetkező öt évben nem fog romlani az élete, 95 százalékuk pedig úgy vélekedett, hogy öt esztendő múlva legalább olyan jó vagy még jobb lesz az élete, mint most. A legnagyobb

derűlátást Írországbán, Brazíliában, Dániában és Új-Zélandon tapasztalták a kutatók. Sötétebben látták a jövőt a zimbabwei, az egyiptomi, a haiti és a bolgár emberek. A középmezőnyben olyan országok végeztek, mint Németország, Csehország és Oroszország. Alapvetően pozitív beállítottságúak az osztrákok, a svájciak, a spanyolok, a britek, a Benelux államok, illetve a skandináv országok lakói.

Nyitva áll Picasso kastélya

Első ízben nyitja meg kapuit a látogatók előtt Pablo Picasso dél-franciaországi kastélya; bár a festőművész otthona csak június és szeptember között lesz megtekinthető, Picasso életének számos eleme bontakozik ki, emellett sírját is fel lehet keresni. Az érdeklődők megnézhetik azokat a szobákat, az étkezőt, a hálót, a fürdőt, és a műtermet, amelyekben a mester sok időt töltött. A berendezés spártai; Picasso a 14. századi kastély 1958-as megvásárlásakor állítólag úgy fogalmazott: műveivel akarja betölteni a teret. A művész teljes gyűjteményét Vauvenargues községbe vitte, Matisse festményei lógtak az étkezőben, és a ház tele volt Picasso saját műveivel. Ugyan Matisse alkotásai már nem láthatók, a kastély látogatói még mindig megtekinthetik többek

között a Picasso által tervezett ágytámlát, amelynek zöld és sárga színei a katalán zászlót idézik. Az ág előtt lévő fekete-piros szőnyeg szintén a festő saját munkája. A kastélyt Picasso utolsó felesége, Jacqueline első házasságából származó lánya örökölte. Catherine Hutin ötmillió eurót költött a felújítási munkálatokra, a parányi község lakói azonban megmakacsolták magukat, mint mondták, nem kérnek a turisták tömegéből. Éppen ezért a rövid nyitva tartás idejére már lázasan érkeznek az előjegyzések.

Jogos volt Szókratész halálbüntetése?

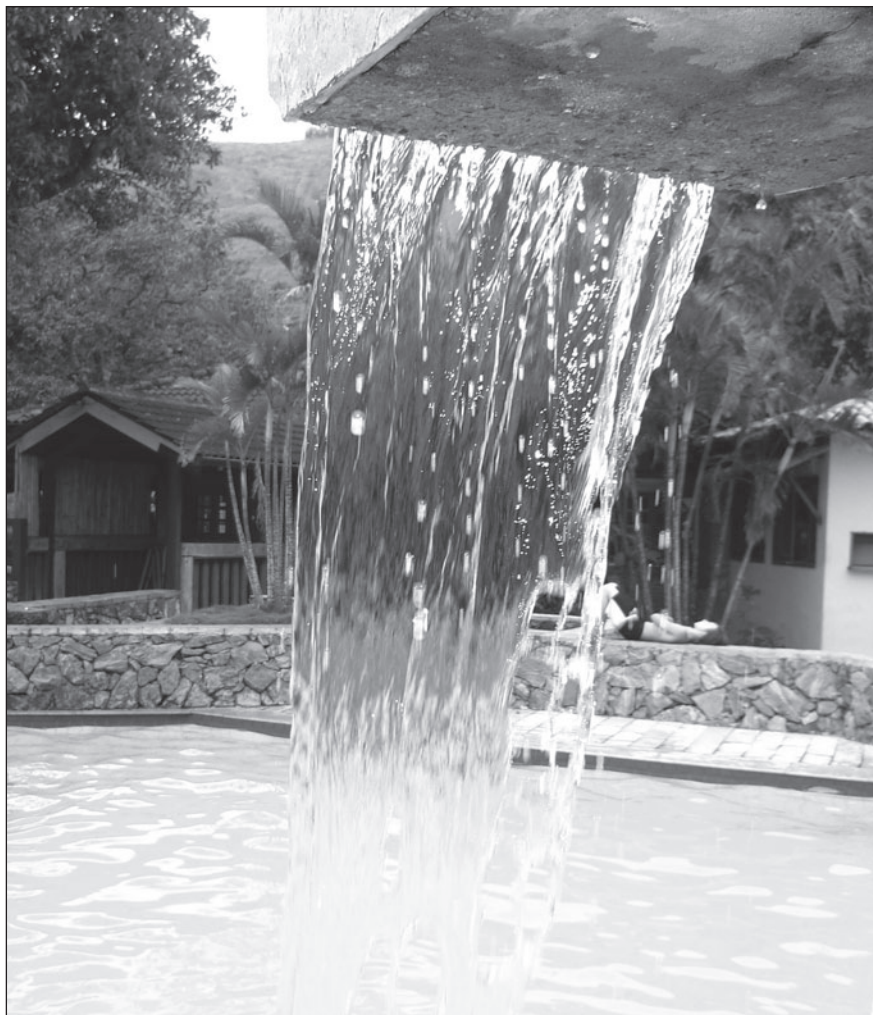
A korabeli jog szerint törvényes volt Szókratész kivégzése – állítja a Cambridge-i Egyetem egyik ókortudósa, ellentmondva az eddigi véleményeknek, amelyek szerint az antik gondolkodó elítélése a történelem egyik legnagyobb jogi skandaluma lett volna. A Krisztus születése előtt 399-ben megtartott tárgyalást a történészek évszázadokon át paródiaként és a jog sárba tiprásának mintapéldájaként tartották számon. Szókratészt istenkáromlással és a fiatalok megrontásával vádolták. Halálra ítélték, és ő kiitta a bürökpoharat. Paul Cartledge professzor új könyvében arra a következtetésre jut, hogy az eljárás jogszerű volt, és Szókratész tényleg bűnös volt, a büntetése pedig arányos a korabeli jog szerint. Mint mondta, mindenki tudja, hogy a görögök találták fel a demokráciát, azonban ez nem olyan demokrácia volt, mint amilyennek mi ma ismerjük. A Szókratész ellen felhozott vádak ugyan ma nevetségesnek tűnhetnek, de az ókori Athénban ezzel őszintén a közjót szerették volna szolgáltni. A történészek szerint Szókratész annyit bírálta a korabeli politikusokat, hogy azok így próbáltak megszabadulni tőle. Szókratész bűnbakká vált, mint Athén megannyi bajának okozója, közte a pestis és a főbb katonai vereségeké.

A professzor azt állítja, hogy rengeteg polgár mindezt úgy fogta föl, hogy az istenek megsértődtek, Szókratész pedig megkérdőjelezte számos istenség tekintélyét és legitimitását – vagyis megharagította az isteneket, s ezért az egész város szenvedett.

Hurrá, nyaralunk!

Van egy hét (vagy tíz nap vagy két hét) a nyárban, amit mindannyian egyformán várunk a családban, mert akkor: hurrá, nyaralunk! A gyerek tudja, hogy ilyenkor nincsenek vagy nem annyira szigorúak a szabályok; mi, felnőttek görcsösen akarjuk, hogy végre ne legyenek szabályok; hogy este még éjfélkor se legyünk ágyban, hogy aztán reggel még sokáig alhassunk, hogy ne legyen gond, ha kimarad egy-egy reggeli, de az sem, ha csak gyümölcs az ebéd, és este az étteremben ne nézzük a gyerek villáját azzal a sóhajjal, hogy „fiam, ma még semmit sem ettél”, hanem hurrá, nyaraljunk, kívül időn, téren és még néhány dimenzió, túl mindenben, amitől olyan hétköznapi a hétköznapi.

Nos, ezt a hetet (vagy tíz napot vagy két hetet) a nyár előrehaladtával már már szertartásosan kezdjük várni. Mi, felnőttek minden este a világháló előtt tömörülünk, a legjobb partszakaszt, szobát keresve (nem, nem, ezt nem mondhatod komolyan, hát nézd meg a térképen, nincs is a part mellett a szoba, dehogyis, ezt csak úgy mondják... hát ez nagyon szép, de hol a terasz, én reggel a teraszon szeretnék kávézni... igen, de elférünk mi ezen a helyen?), aztán persze reggel valahogy mindig vagy az utolsó pillanatban érünk be a gyerekekkel a suliba, vagy éppen már az utolsó pillanat után. S amikor a tanci kedvesen megkérdezi a gyereket: mondd, hogy tudtál így elkészni, ő büszkén kihúzza magát, és rávágja: hát úgy, hogy a szüleim nem tudtak felébredni. És az igazság e pillanatában mi, felnőttek hirtelen újra elemisekké válunk, magyarázkodni szeretnénk, de hát mégsem lehet azt mondani, hogy ugyebár tecciktudni, mi ugyebár lélekben már valahol messze, tengerparton. Amely tengerpart, jut eszünkbe, még mindig nincs kiválasztva. És tudjuk, biztosan tudjuk, hogy létezik valahol, csak ránk vár, de mi valahogy csak nem találjuk, de az idő közeleg, egyszer már dönteni kell, tehát sóhajtván ugyan és tudván tudva, hogy óriási kompromisszumokat kötünk, kiválasztjuk és megrendeljük. Azaz... megrendelnénk: mert mire megszületett a boldogító

igen, az a szoba már foglalt, sőt minden szoba foglalt, sőt már nincs a kontinensen, a földgömbön homokos tengerpart, de még csak kavicsos sincs, pedig már az is jó lenne, nincs és nincs, csak sziklás, de oda meg hogy induljunk el a gyerekekkel, hiszen nézd meg a térképen, el sem lehet érni a tengert, csak ott van karnyújtásnyira, de csak illúzió. Aztán valahogy mégis: bekövetkezik a csoda, és egymásra nézünk, hogy igen, ez az a hely, hát már mióta ezt keressük, tudtuk mi, hogy nem szabad ócska kis kompromisszumokba belemenni, hiszen már megint kizárólag ránk várt ez a földi paradicsom. És a szoba éppen akkor szabad, amikor mi mennénk, és terasz is van és part is, tehát mégiscsak hurrá, nyaralunk! Ettől a perctől kezdve már csak vánszorognak a napok, órák, percek, valahogy évszázó lesz és bizonyítványosztás, de ezek mégis mellesleg, törpe dolgok maradnak, alig jutnak tudatos szintre, hiszen az egyetlen valóság a kitűzött dátum, amikor végre csomagolhatunk és indulhatunk,

el innen, arra az örökkévaló egy hétre vagy tíz napra vagy két hétre. Aztán eljön a nap: csomagok készen (hihetetlen, már megint mennyi mindent viszünk, fogadjunk, felét sem használjuk majd), mi, felnőttek is készen (teljesen kész vagyok, nem alszom három napja, s most még az út), a gyerek viszont vidám és pörög, hiszen végre nyaralunk (most, ugye fent maradhatok este tovább mint tíz, hoztátok a bűvárszemüvegem, bepakoltátok a Kalácsa cédét, ehetünk Mekiben...?). Nem baj, csak még egy kicsi, még csak az utat kell kibírni, aztán vége, megérkezünk a nyaralásba, meglátod, semmi nem érdekel, kikapcsolunk és végre nyaralunk... majd sok kilométer múltán: te betetted a napozóágyakat, fürdőlepedőket és naptejeket? Mert én sem...

KETESDY BEÁTA

Érettségi vizsga kisebbségi nyelveken

Egységes szakszókincs és a fordítás buktatói

A 2009-es június-júliusi érettségi vizsgára beiratkozott 221 585 diák 4,2%-a kérte, hogy anyanyelvből is vizsgázhasson, illetve ennél valamivel kevesebben azt, hogy anyanyelven írjanak vizsgadolgozatokat. Nemzetiségi lebontásban anyanyelvből írás-, illetve szóbeli vizsgára iratkoztak száma a következő szórást mutatja: magyar nyelv 8453 tanuló, német nyelv 833, ukrán nyelv 42, szlovák nyelv 32, szerb nyelv 24, horvát nyelv 19, török nyelv 10.

A bolgárok és a törökök esete

Érdekes megfigyelni, hogy bár Bukarestben működik a Hristo Botev bolgár líceum, a bolgár nyelv és irodalmon kívül mindent románul tanulnak, s évente kérvényezik, hogy ne kelljen érettségi vizsgát tenniük bolgár nyelvből (a többségüknek ez nemcsak hogy nem anyanyelve, hanem nem is beszélik). A nagyon jó körülmények között tanuló medgidiai Kemal Attatürk török líceumban is csak az anyanyelvet és az iszlám vallást tanulják törökül, a többi tantárgyat románul, akárcsak a Krassó-Szörény megyei horvátok. Így ezek a diákok nem kérték a szaktantárgyak fordítását. A többi öt kisebbség kérte, hogy a kötelező és választható tantárgyak esetében anyanyelven vizsgázhassanak. Német, ukrán, szlovák és szerb nyelven csak elméleti osztályok működnek a líceumokban, ezért ezekre a nyelvekre aránylag kevés tantárgyból kellett a minisztérium honlapjára a tételeket lefordítani.

Nemzetközileg elfogadott és román terminológia

Magyarra viszont csaknem minden tantárgy tételét fordítani kellett, ami valamivel több, mint hatezer kérdést jelentett. Eleve anyanyelven készültek mind a hét nyelv esetében a második írásbeli vizsgára az illető anyanyelv és irodalomtétel, a választható tantárgyak közül a magyar nyelvű világirodalom tételek egy része, a teológiai

- Magyarra csaknem minden tantárgy tételét fordítani kellett, ami valamivel több, mint
- hatezer kérdés átültetését jelentette.

giai iskolák számára a katolikus-, református- és unitáriusvallás-tételek. Ez utóbbiakat, akárcsak az iszlámvallás-tételeket, le kellett fordítani román nyelvre. Mint minden fordítás, ez is sok buktatót rejtegethet. Van olyan tantárgy, ahol különbözik az egyes tanárok által használt szókincs (informatika, könyvelés). Technikai szaktantárgyak esetében sokszor a nemzetközileg elfogadott vagy a román terminológiából átvett sajátos kifejezést használják, s

talán itt segített legtöbbet a honlapon megjelent fordítás. Március elsejétől nagyon sok észrevételt kapott a Kisebbségi Főosztály a használt szavakat, kifejezéseket illetően, s ezeket igyekeztünk a nálunk használatba levő szavakkal helyettesíteni. Nagyon sok erdélyi tanár átérezte az egységes szakszókincs kialakításának szükségességét, nemcsak pillanatnyilag, hanem távolatlag is.

Szöveggyűjtemények

Szomorúan állapítottuk meg, s ezt szóvá kell tenni, hogy nem egy középiskolában oktató szaktanár áll hadilábon a szókincssel, a helyesírással vagy akár a fordításból adódó mondatszerkesztéssel is. Az idei már a harmadik év, amikor (csak) a magyar nyelv és irodalom szóbeli vizsgán szöveggyűjteményeket használhatnak a jelöltek. Ezek olyan könyvek, amelyek nem tartalmaznak sem életrajzi adatokat, sem kommentárokat, hanem csak és kizárólag a műveket.

- Ettől az évtől érvényes az a szabály, hogy
- ha egy diák nemzetközi olimpián díjat kap,
- akkor abból a tantárgyból nem kell érettségiznie, hanem – kérvény alapján – hivatalból megkapja a maximális jegyet.

Előnye, hogy a diáknak nem kell egy-egy írásművet kívülről megtanulnia, sőt, kiválaszthatja a neki tetsző verset vagy prózát. Érdekes, hogy ennek bevezetését más anyanyelvek esetében vagy akár a román nyelv és irodalom vizsgára ajánlották, de nem került rá sor, mert nincsenek ilyen jellegű szöveggyűjtemények. Ugyancsak ettől az évtől érvényes az a szabály, hogy ha egy diák nemzetközi olimpián díjat kap, akkor abból a tantárgyból nem kell érettségiznie, hanem – kérvény alapján – hivatalból megkapja a maximális jegyet. Végezetül itt is szeretném felhívni a kollégák figyelmét, hogy az egységes szókincs kialakításában vállaljanak részt, akár a Bolyai Nyári Akadémia tanfolyamain, akár a Magyar Közkutatásban vagy szaklapokban megjelentetett írással. De tehetik ezt az otthoni pedagógiai műhelyekben, szakkörökön is. Itt gyengébb a „láncszem”, tehát erősítsünk!

MATEKOVITS MIHÁLY
az Oktatási Minisztérium
Kisebbségi Főosztályának
helyettes vezérigazgatója

ERDÉLYI MAGYAR KÖNYVKLUB

Olvasson velünk! Kérje katalógusunkat!

Tel.: 0265 314314; 0365 405134; Fax: 0265 314315; Email: rendeles@emk.ro

www.emk.ro

ISKOLÁK, KÖNYVTÁRAK RÉSZÉRE KEDVEZMÉNY!

doboz ro

társasjátékok • logikai játékok • oktatójátékok

minden korosztálynak • ingyenes házhozszállítás*

Megrendelési szelvény

Alulírott (név/intézmény), (utca), (szám, lakrész stb.) (település románul), (irányítószám), (megye) példányban megrendelem a *Magyar Közoktatás* című havilapot a 2009-es év március–decemberéig. A lapok ellenértékét, lejt a (szám)/..... (dátum) számú kifizetési bizonylattal átutaltam az alábbi bankszámlaszámra.

Kiskereskedelmi ár (50 példány alatt): 2,50 lej/szám, 25 lej 2009 március–decemberéig

Nagykereskedelmi ár (50 példány fölött): 2,00 lej/szám, 20 lej 2009 március–decemberéig

Megrendeléseiket az mko@communitas.ro e-mail címen, a 0264-44-14-01-es telefonszámon vagy postán fogadjuk.

Címünk: Redacția *Magyar Közoktatás*, Fundația Communitas, Str. Republicii, nr. 60., 400489 Cluj-Napoca, Jud. Cluj.
Nr. cont.: RO61RNCB0106026613610006 deschis la Banca Comercială Română Cluj-Napoca
Adóazonosító (Cod fiscal): 10411135

SAPIENTIA EMTE

Természettudományi és Művészeti Kar
Kolozsvár

FELVÉTELI 2009

Képzési kínálatunk

Környezetföldrajz szak

- 11 tandíjmentes és 14 költségtérítési hely
- Tandíj: 250 EUR/év

Fotóművészet, filmművészet, média szak

- 10 tandíjmentes és 10 költségtérítési hely
- Tandíj: 350 EUR/év

Nemzetközi kapcsolatok, európai tanulmányok szak

- 20 tandíjmentes és 20 költségtérítési hely
- Tandíj: 250 EUR/év

Jog szak

- felvételt csak a működési engedély megszerzése esetén tartunk
- 40 költségtérítési hely
- Tandíj: 500 EUR/év

Beiratkozás: 2009. július 10–19.

400112 Kolozsvár, Mátyás király u. 4. sz.

tel: +40 264 439 266

fax: +40 264 593 690

e-mail: office@kv.sapientia.ro

<http://kv.sapientia.ro>

A havilapot postai úton vagy terjesztőinken keresztül juttatjuk el Önhöz. A lap ellenértékét postai utalvánnyal vagy banki átutalással kérjük az alábbi bankszámlaszámra utalni. A megrendelés bármelyik formája (szelvény, telefon, e-mail) csak az átutalási bizonylat számával együtt érvényes. (Az átutalási bizonylaton szerepeljen a megrendelő neve és a kifizetés jogcíme.)

Kiadja a Communitas Alapítvány • Főszerkesztő: Kiss Judit
Kiadói titkár és műszaki szerkesztő: Fülöp Zoltán • Tipográfia: Könczey Elemér
Korrektúra és olvasószerkesztés: Demeter Zsuzsa
Felelős kiadó: Lakatos András
Telefón: 0040-264-44-14-01
e-mail: mko@communitas.ro
Redacția *Magyar Közoktatás*, Fundația Communitas, Str. Republicii, nr. 60. 400489
Cluj-Napoca, Jud. Cluj

